

SLOVENSKA vestnik

Letnik XIX.

Celovec, petek, 27. november 1964

Štev. 48 (1164)

Generalni sekretar OZN:

Leto mednarodnega sodelovanja

naj bi okrepilo mednarodno razumevanje in zmanjšalo napetost v svetu

Generalni sekretar OZN U Tant je pred nedavnim sestavil svoje letno poročilo o delu svetovne organizacije, ki bo predloženo letošnji Generalni skupščini. Poročilo zajema delo OZN vse do zadnjih dni in usmerja pozornost bližnjega 19. zasedanja Generalne skupščine na najaktualnejša vprašanja in najnovejše težkoče, s katerimi je obremenjena svetovna organizacija tako v razvoju mednarodno-politične dejavnosti kakor tudi glede funkcioniranja lastnega organizma.

U Tant v svojem poročilu brez vsakega olepšavanja ugotavlja, da v mnogih važnih vprašanjih ni bilo mogoče napraviti niti koraka naprej. Posebno kritično obravnava vprašanje razorožitve in pravi, da leto 1964 v tem oziru ni izpolnilo pričakovanj, ki so se rodila na zadnjem zasedanju Generalne skupščine. »Resolucije, sprejete na tem zasedanju, niso bile — vsaj v veliki večini — izpolnjene, toda čas je dozorel, da se napravi korake naprej; kajti taki koraki bi pozitivno vplivali na splošno mednarodno politično vzdušje.« Po njegovem mnenju bi bilo izredne važnosti, če bi se to, kar ni bilo uresničeno v zadnjih mesecih, uresničilo na bližnjem zasedanju Generalne skupščine.

Vendar pa letošnje leto kljub temu tudi v vprašanju razorožitve ni bilo povsem brezplodno. U Tant navaja, da so bile storjene nekatere poteze v okviru tako imenovanih »recipročnih enostranskih akcij« in »politične vzajemnih primerov«, kot so skrčenje vojaških proračunov in zmanjšanje proizvodnje fizijskega materiala v vojaške namene. »Res pa je, da leto 1964 ni izpolnilo upanja, ki sta jih ustvarila moskovski sporazum o delni prepovedi jedrskih poskusov in splošno izboljšanje mednarodnih odnosov v letu 1963.«

Področje, kjer bi bilo določeno napredovanje prav tako izredne važnosti, je prepoved širjenja jedrskega orožja in omejitev ter likvidacija sredstev jedrskega orožja (rakete in bombniki). Ni potrebno niti dokazovati — je rečeno v poročilu — da bi kakršen si bodi ukrep v zvezi z jedrsko razorožitvijo, pa čeprav tudi povsem neznaten, za začetek predstavljal nekakšen simbol namenov velikih sil na tem področju ter imel izredno pomemben politični, psihološki in moralni učinek. Take korake bi bilo po mnenju U Tanta treba podvzeti že v teku letošnjega zasedanja Generalne skupščine in jih nadalje obravnavati na sestankih razorožitvenega odbora v letu 1965.

V svojem poročilu je U Tant omenil tudi finančno stanje OZN, ki je precej kritično. Zaradi iskanja poti iz krize je bilo 19. zasedanje Generalne skupščine odloženo do 1. decembra, »med tem pa so bili storjeni krepki napor, da bi se našla rešitev, ki bi bila sprejemljiva za vse.«

Kot najvažnejši dogodek leta 1964 na gospodarskem področju navaja U Tant konferenco OZN o trgovini in razvoju, na politično-mednarodnem področju pa drugo konferenco neangažiranih držav v Kairu. Pravi, da so bila na dnevnem redu te konference praktično vsa tista vprašanja, ki se obravnavajo v OZN, zato upa, da bodo zaključki kairske konference tudi koristen prispevek k uspešnemu delu Generalne skupščine.

Končno omenja U Tant še nedavne spremembe v vodstvih velikih držav in izraža upanje, da bodo njihovi voditelji, kot tudi voditelji vseh drugih držav, v letu 1965, ki je leto mednarodnega sodelovanja, storili vse za okrepitev mednarodnega razumevanja in za zmanjšanje napetosti v svetu in tako ustvarili pogoje za dosego sporazumov glede vseh tistih vprašanj, za katerih rešitev so pogoji že povsem dozoreli.

DEŽELNI GLAVAR WEDENIG V DEŽELNEM ZBORU:

Koroški Slovenci so dobri Avstrijci!

Koroški deželni zbor je ta teden obravnaval proračun za leto 1965. Razprave o posameznih vprašanjih so bile pogosto zelo dolgovazne, vendar so v glavnem potekale v stvarnem in razmeroma mirnem vzdušju.

Med razpravo o šolstvu in kulturi je deželni glavar Wedenig zavzel stališče tudi do manjšinskega problema in dejal, da se je Avstrija v členu 7 državne pogodbe obvezala, da bo slovenski manjšini na Koroškem in hrvaški manjšini na Gradiškanskem zagotovila pouk v materinem jeziku. »Koroški Slovenci — je poudaril deželni glavar — so prav tako dobri državljani kot vsi ostali Avstrijci in bi gotovim kritikom samo priporočal, naj bi večkrat obiskali prireditve Slovencev, kjer bi se lahko prepričali, kako se le-ti čutiljo povezane z Avstrijo; mnogokrat celo bolj kot tisti, ki sicer o Avstriji govorijo, ne nosijo pa je v svojem srcu.«

O vprašanju koroških Slovencev je govoril tudi deželni poslanec Kalt (KP), ki je opozoril na razne pomanjkljivosti pri dvojezičnem šolstvu ter na gonjo nacionalističnih krogov proti Slovincem. »Duh nacionalne ozkosti — je dejal — ki ne more razumeti, da predstavlja navzočnost slovenskega jezika in kulture obogatitev za Koroško, je žal še močno razširjen. Premaganje tega duha ni le v interesu slovenske manjšine, marveč tudi v interesu Avstrije, katera bo uživala toliko več ugleda, kolikor več demokratičnih pravic bo priznala manjšini.«

PO 70 LETIH SPET V CELOVCU:

Na povabilo Slovenske prosvetne zveze priredi

Prvo slovensko pevsko društvo „Lira“ iz Kamnika

v nedeljo, 29. novembra 1964 ob 14.30 uri v srednji dvorani Doma glasbe v Celovcu

Koncert

z izbranim sporedom slovenskih, jugoslovanskih, nemških, italijanskih, ruskih in ameriških skladateljev.

DIRIGENT PROF. SAMO VREMŠAK

Predprodaja vstopnic v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu, Wulfeng. in pri krajevnih prosvetnih društvih

Nevaren razvoj dogodkov v Kongu

Če je morda še kdo dvomil o tem, kakšnega kova je sedanjí predsednik kongoške vlade Combe, potem so ga dokončno poučili dogodki, ki so se v Kongu odvijali v zadnjih dneh: ameriška letala so nad glavno oporišče uporniškega gibanja Stanleyville pripeljala 600 belgijskih padalcev, ki so nato zavzeli mesto in tako Combejevimi vladnim četam omogočili, da so slavile »zmago« nad kongoškimi nacionalnimi silami.

Do ameriško-belgijske intervencije je baje prišlo na prošnjo Combeja, ki s svojo najemniško vojsko kljub veliki premoči in izdatni podpori s strani zahodnih držav ni uspel, da bi do konca zatrl osvobodilno gibanje kongoškega ljudstva. Vendar pa se v Bruslju in Washingtonu ne morejo povsem otrestiti slabe vesti in skušajo svoje očitno vmešavanje v notranje zadeve Konga utemeljevati z izgovorom, da pri tem ni šlo za »nobeno vojaško akcijo«, marveč zgolj za »humanitarno dejanje«, da bi osvobodili Evropejce in Američane, katere je uporniško gibanje zadržalo kot talce v Stanleyvillu. Res lep izgovor, toda kljub temu ne več kot izgovor, ki pa nikakor ne more zatajiti dejstva, da je v resnici šlo za očitno podporo Combeju, kateri je v Kongu že od vsega začetka zastopal interese kolonialističnih sil in se je kongoško ljudstvo prav zaradi tega uprlo njegovemu režimu.

Po zadnjem razvoju v Kongu vse kaže, da je usoda upora nacionalističnih sil več ali manj zapečaten. Toda samo po vojaški plati, ne pa tudi po politični, kajti vzroki nesoglasij, ki so privedla do dolgotrajnih notranjih bojov, so namreč globlja, da bi se jih dalo izkoreniniti z več kot dvomljivo »zmago« Combejevega režima. Combe, ki je ob prihodu na sedanjí položaj obljubljal »nacionalno pomicitev« ter svobodne volitve, se je znašel v položaju, ki je značilen za vsakega politika, kateri se skuša obdržati na oblasti s tujo

pomočjo: ostal je brez vsakršne notranje podpore in ga iz škripcev rešuje le tuja intervencija. To se je pokazalo že v prvih mesecih po razglasitvi kongoške neodvisnosti, ko se je isti Combe s pomočjo kolonialnih sil uprl takratni kongoški vladi; še posebno pa se kaže zdaj, ko so bile vloge v Kongu zamenjane in mora Combe svoj položaj braniti v boju proti lastnemu ljudstvu — spet s pomočjo in intervencijo od zunaj.

Zahodne sile za svoje vmešavanje lahko navajajo kakršnekoli izgovore, dejstva, da so položaj v Kongu nevarno zaostreli, pa kljub temu ne morejo spraviti iz sveta. Še več: njihova krivda za sedanje stanje v tej deželi, ki je posledica dolgotrajnega in sistematičnega tujega vmešavanja v notranje zadeve Konga, je postala le še bolj očitna.

Jugoslavija za odpravo vizumov

Zunanje-politični odbor zveznega zbora zvezne skupščine SFR Jugoslavije je prejšnji teden razpravljal tudi o odnosih Jugoslavije s sosednimi državami Italijo, Avstrijo in Grčijo. Pri tem je ugotovil, da je Jugoslavija v svoji zunanji politiki vedno polagala posebno pozornost na razvijanje dobrih in prijateljskih odnosov s sosednimi državami ter da so ta prizadevanja že rodila lepe uspehe. V tej zvezi je odbor posebej opozoril na odnose med Jugoslavijo in Italijo, kjer »je nedvomno odigrala važno vlogo tudi tako imenovana „odprta meja“ (mišljen je maloobmejni promet, kot je uveden tudi med Jugoslavijo in Avstrijo — op. ured.), ki je omogočila ljudem ob meji, da so se bolje spoznali med seboj in porezali korenine nekdanj tako močnemu nezaupanju in sovražni propagandi«.

Na podlagi tega razvoja je odbor priporočil zveznim organom, naj bi proučili možnosti za ukinitve vizumov s sosednimi državami, ker je prepričan, da bi ta ukinitve lahko znatno pripomogle k nadaljnjemu izboljšanju medsebojnih odnosov.

Med razpravo o pozitivnem razvoju odnosov s sosednimi državami je bilo nadalje ugotovljeno, da skoraj 20 % vse jugoslovanske zunanjetrgovinske izmenjave odpade na te tri države. Hkrati pa so se v diskusiji dotaknili tudi tistih problemov, ki doslej še niso bili rešeni, kot na primer dokončna določitev meje med Jugoslavijo in Italijo, položaj manjšin itd. ter ugotovili, da bo za vsa še nerešena vprašanja treba najti ustrezne rešitve, da »ne bi nekoč v prihodnje skalila dobrih odnosov«.

Praznik Jugoslavije

V nedeljo bodo jugoslovanski narodi spet obhajali veliki praznik svoje domovine — obletnico rojstva nove Jugoslavije, katere temelji so bili položeni 29. novembra 1943 na zgodovinskem zasedanju AVNOJ v Jajcu. Obhajali ga bodo v zavesti, da dosledno razvijajo tista načela, za katera so se odločili sredi najhujšega boja proti fašističnim okupatorjem, ko so sklenili, da bodo skovali nerazdružljivo enotnost in uresničili družbeni sistem, v katerem je človek središče vsega dogajanja.

Jugoslavija se je na temeljih, ki so bili postavljeni leta 1943, razvila v državo, katera po svoji notranji ureditvi vzbuja mednarodno zanimanje, s svojo zunanjo politiko pa zavzema čedalje bolj važno mesto med državami, ki se dosledno borijo za ohranitev svetovnega miru ter za pravične odnose med narodi in državami — politike, ki se vedno močneje uveljavlja na mednarodnem torišču.

Svoj veliki praznik bodo jugoslovanski narodi obhajali z novimi delovnimi zmagami, predvsem pa v zavesti, da jih pot, katero so ubrali tistega zgodovinskega dne v novembru 1943, vodi v lepšo bodočnost.

Volitve v Italiji

Zadnjo nedeljo in ponedeljek so bile v Italiji pokrajinske in občinske volitve, ki so zanimive posebno zaradi tega, kar so bile stranke, katere sestavljajo sedanjo vlado, pred preizkušnjo, ali bodo še obdržale večino. Izidi volitev v 74 pokrajinah pa kažejo, da velik del italijanskega ljudstva ni povsem zadovoljen z vladno politiko, kajti koalicijske stranke so v glavnem utrpeli precejšnje izgube na glasovih.

Dokončni izid pokrajinskih volitev kaže naslednjo sliko: krščanski demokrati so zgubili 3 % glasov napram zadnjim upravnim volitvam leta 1960, isto velja za socialiste, medtem ko so socialni demokrati pridobili 0,8 %, republikanci pa so zgubili 0,1 % glasov; lep uspeh so zabeležili komunisti, ki so pridobili skoraj 2 % glasov, liberalci so število svojih glasov povečali za 3,1 %, neofašisti so zgubili skoraj 1 %, monarhisti pa skoraj 2 odstotka glasov.

Za volitve v tržaški pokrajinski svet so Slovenci kandidirali na treh listah, in sicer na socialistični, na komunistični in na samostojni, ki se je imenovala Lista slovenske skupnosti. Na socialistični in komunistični listi so kot pri zadnjih volitvah spet dobili po enega poslanca, prvič po vojni pa je dobila poslanca tudi slovenska lista, tako da bodo imeli Slovenci zdaj tri zastopnike v pokrajinskem svetu. Krščanski demokrati in republikanci so zgubili po enega poslanca, tako da stranke levega centra nimajo potrebne večine za sestavo pokrajinskega sveta.

PRED 20 LETI V BELOKRANJSKI VASICI TRIBUČE:

Ustanovitev prvega avstrijskega bataljona

V tem tednu, in sicer 23. in 24. novembra 1964 je minulo 20 let, ko je bil v belokranjski vasici Tribuče v bližini Črnomlja ustanovljen I. avstrijski bataljon v narodno-osvobodilni vojski Slovenije. Ta bataljon je bil začetek organizirane avstrijske oborožene narodno-osvobodilne borbe proti fašizmu. Za njim so bili pozneje iz vrst avstrijskih vojnih ujetnikov, ki so vstopili v jugoslovanske partizanske enote, ustanovljeni še štirje bataljoni in sicer drugi in tretji na Hrvaškem, četrti in peti pa pri Beogradu.

Ustanovitve I. avstrijskega bataljona pred 20 leti se bodo danes, jutri in v nedeljo njegovi bivši borci in borci ostalih avstrijskih bataljonov spominjali, ko bodo skupno z Zvezo koroških partizanov in Zvezo združenj borcev NOV Slovenije v Tribučah na hizi, kjer je bil bataljon ustanovljen, odkrili spominsko ploščo ter pred veličastnim spomenikom v Žužemberku, v katerem so vklesana tudi imena padlih borcev tega bataljona, položili vence.

„HOČEMO SI PRIBORITI SVOBODO AVSTRIJE“

Poznojesenskega dne leta 1944, in sicer 23. novembra se je v Tribučah zbrala vrsta Avstrijcev, ki so vstopili v jugoslovanske partizanske enote, na zborovanje, kjer je po govoru poznejšega prvega avstrijskega notranjega ministra, umrlega Franca Honnerja, sklenila, da predlaga štabu NOV Slovenije združitev avstrijskih borcev v samostojno avstrijsko enoto. V lozadnem pismu je bilo med drugim rečeno:

„Avstrijski vojni ujetniki, avstrijski vojaki in borci za svobodo Avstrije, ki so prostovoljno pristopili na stran Osvobodilne fronte Slovenije, so nam naročili, da vas prosimo, da bi v okviru Osvobodilne fronte Slovenije kot dela Ljudske fronte Jugoslavije formirali samostojno avstrijsko enoto.“

Prišli smo do prepričanja, da gre danes predvsem zato, da moramo voditi oboroženo borbo proti nemškemu zatiralcu in da je le tako mogoče, da preženemo nemškega okupatorja in osvobodimo našo deželo nemškega gospodstva.

Med nami so pripadniki različnih strank, delavci, kmetje, uradniki, meščani in intelektualci, ki nas je vse združila volja, da se borimo za svobodo in demokratično Avstrijo v smislu sklepov Moskovske konference treh velesil. Junaška Ljudska fronta Jugoslavije pod vodstvom maršala Tita nam je s svojo požrtvovalno in odločno borbo pokazala pot, na katero moramo stopiti tudi mi Avstrijci, da si priborimo svobodo. Mi se hočemo vključiti v mogočno svetovno fronto svobodoljubnih in demokratičnih narodov in prispevati svoj del v borbi proti fašizmu.“

To pismo so podpisali Max Baier s Tirolske, ki je bil potem prvi komandant I. avstrijskega bataljona, Roman Fuchsler iz Linza, pozneje prvi politični komisar bataljona, štajerski kmet Anton Schöber, koroški kmet Johan Truppe, dunajski železničar Leo Preininger in sedanji beljaški občinski svetnik Peter Taitšchil.

„NOSILEC OROŽJA ZA SVOBODO IN NEODVISNOST BOREČEGA SE AVSTRIJSKEGA LJUDSTVA“

Že naslednji dan, 24. novembra 1944, je dal štab NOV Slovenije ukaz za ustanovitev I. avstrijskega bataljona. V ukazu, ki sta ga podpisala namesnik komandanta Jaka Avšič in politični komisar Boris Kidrič, poznejši prvi predsednik slovenske vlade in podpredsednik zvezne vlade v Beogradu, je bilo „na željo avstrijskih vojnih ujetnikov ter prostovoljcev na stran NOV Slovenije prestopivših avstrijskih vojakov in borcev za svobodo Avstrije“ določeno,

- da se vsi Avstrijci, ki so pripravljani, da se z orožjem v roki borijo proti fašizmu do njegovega uničenja, združijo v samostojno enoto;
- da nosijo pripadniki avstrijske enote uniformo Jugoslovanske ljudske armade in da imajo na zgornjem levem rokavu avstrijski grbni ščit za oznako;

Borci I. avstrijskega bataljona, levo spredaj politični komisar Fuchsler

Kmetijstvo v svetu vedno bolj pereč problem

Zadnje poročilo organizacije Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO) kaže, da postaja kmetijstvo v svetu vse bolj pereč problem, ker njegova proizvodnja ni v stanju v potrebni meri dohajati porasta števila prebivalstva in njegove naraščajoče želje po večji in boljši prehrani. Pereč postaja ta problem zlasti zaradi tega, ker je zaostajanje

proizvodnje najbolj očitno pri osnovnih hranilih oz. njihovih surovinah.

Lani je bil n. pr. pridelek pšenice v svetu za 6% nižji kot v gospodarskem letu 1962-63. Zelo močno sta v tej primerjavi v proizvodnji pšenice nazadovali Zahodna Evropa in Sovjetska zveza. V Zahodni Evropi je bil lani pridelek pšenice za 7 milijonov ton ali za 15% nižji kot leto poprej. Spričo tega so se zaloge pšenice v petih glavnih izvoznih državah sveta zmanjšale za 18% na raven, ki je najnižja v zadnjih 10 letih.

V več državah se je zmanjšala tudi proizvodnja mleka, surovega masla, sira ter govejega in svinjskega mesa. Države južne poloble so morale zaradi tega povečati izvoz govejega in telečjega mesa v evropske države,

da veljajo v enoti avstrijske oblike poveljevanja;

da se enota podredi poveljstvu glavnega štaba NOV Slovenije oz. poveljstvu, ki ga bo le-to določilo;

da se še isti dan ustanovi avstrijski bataljon.

Člani bataljona so zaprisegli „pri častni svojega naroda in pri življenju svojcev“, da ne bodo „v borbi prej odložili orožja iz rok, dokler ne bo uničeno nemško fašistično tiranstvo in narodno izdajstvo“ in da bodo v tej borbi „zaslavili svojo kri in življenje za visoke cilje demokratične ljudske borbe svobodoljubnih narodov“.

Pot I. avstrijskega bataljona je bila pot borb, ki jih je v sklopu 5. brigade „Ivan Cankar“ vodil na poti v Avstrijo v Metliki, v Novem mestu, Žužemberku, Grosupljem in v okolici Ljubljane. V teh borbah so njegovi borci doprinesli velike žrtve kot „nosilci orožja za svobodo in neodvisnost borečega se avstrijskega ljudstva“, kot jih je imenoval štab bataljona v svojem ukazu. V tem je bilo tudi rečeno, da so „partizanske grupe in oddelki oborožena sila Avstrijske osvobodilne fronte in da morajo svojo politično dejavnost razvijati v najtesnejšem sodelovanju“ z njenimi odbori in organizacijami.

Leta 1945, ko je Rdeča armada osvobodila Dunaj, je pod avstrijsko zastavo vkorakal na Dunaj tudi I. avstrijski bataljon skupno z deli četrtega in petega bataljona.

PO SIROKEM SVETU

NEW YORK. — Direktor ameriške organizacije za razumno jedrsko politiko Homer Jack je podprl predlog kairske konference neangažiranih držav glede svetovne razorožitvene konference, ki naj bi bila pod pokroviteljstvom Združenih narodov. Taka razorožitvena konferenca naj bi po njegovem mnenju upoštevala vse države sveta, ne glede na to, ali so članice OZN ali ne. Homer Jack meni, da bi ta svetovni sestanek omogočil tudi LR Kitajski in Franciji, da bi se pridružili pogajanjem o razorožitvi, h katerim LR Kitajske doslej nikdar niso povabili, medtem ko se jih Francija nikoli ni hotela udeležiti. Zdej, ko je pobuda za svetovno razorožitveno konferenco dala 46 neangažiranih držav, pa bi Francija in LR Kitajska težko odklonili sodelovanje.

RIM. — Z govorom papeža Pavla VI. se je zadnje soboto končalo tretje zasedanje drugega vatikanskega koncila. Na zadnji seji je več kot 2200 škofov in drugih koncilskih očetov iz vsega sveta sprejelo tri važne dokumente: o katoliški cerkvi, o odnosu rimskokatoliške cerkve do vzhodnih katoliških cerkev in o ekumenskem gibanju. Ker pa so ostala najvažnejša vprašanja še nerešena — tako vprašanje katoliške cerkve v modernem svetu, deklaracija o odnosu cerkve do nekriščanskih religij in še nekatera druga — je papež Pavel sporočil, da bo sklical še četrto zasedanje koncila, vendar ni povedal, kdaj bo to.

BUKAREŠTA. — Vizekancler dr. Piltmann je na povabilo podpredsednika romunske vlade Georga Apostola prejšnji teden obiskal Bukarešto, kjer si je ogledal veliko razstavo romunskega gospodarstva.

LONDON. — Generalni sekretar britanske komunistične partije je izjavil, da KP Velike Britanije podpira in pozdravlja ukrepe Wilsonove vlade. Dejal je, naj komunisti vplivajo na vlado, da bo bistveno spremenila dosedanje socialno politično strukturo Velike Britanije.

WASHINGTON. — Ameriški obrambni minister je izdal ukaz o ukinitvi 95 vojaških oporišč, ladjedelnice, letališč, skladišč in drugih vojaških postojank. Od tega je 80 oporišč in postojank v 33 ameriških državah, ostalih 15 pa v Evropi in na zahodni polobli. Večino teh oporišč bodo ukinitili do srede leta 1966, preostale pa najpozneje do leta 1970. S tem bo Amerika prihranila 477 milijonov dolarjev na leto, hkrati se bo zmanjšalo število ljudi v ameriški vojski za več kot 63.000 mož. Predsednik Johnson je pred dnevi izjavil, da vlegne Amerika v prihodnjih letih delno zmanjšati svoj vojaški proračun, če se mednarodni položaj ne bo spremenil na slabše.

MÜNCHEN. — Predsednik ameriškega senatnega odbora za zunanje zadeve William Fulbright je na sestanku združenja za proučevanje mednarodnih vprašanj v Münchnu izjavil, da je potrebno tesnejše sodelovanje med Ameriko in Evropo na mnogih področjih. Predlagal je, naj bi ustanovili skupen parlament, v katerem bi bili predstavniki ameriškega kongresa in parlamentov zahodnoevropskih držav. Po njegovem mnenju v sodobnem svetu nima dosti pomena govoriti o Evropi, neodvisni od Amerike, ali o Ameriki, neodvisni od Evrope.

ŽENEVA. — Zunanji ministri in ministri za gospodarstvo sedmih držav članic EFTA so v Ženevi dosegli kompromis glede nedavnega življenja britanskih uvoznih carin. Britanska ministra sta obljubila, da bo britanska vlada v nekaj mesecih določila rok za ukinitve ali znižanje teh carin, ki jih je uvedla kot začasni ukrep za saniranje britanske plačilne bilance. Konservativna opozicija je britansko vlado napadla zaradi teh carin, vendar ji je predsednik laburistične vlade odgovoril, da sedanja vlada s tem odpravlja samo posledice, ki jih je zakrivila politika prejšnje konservativne vlade.

NEW YORK. — Ugledni ameriški list „New York Times“ je zapisal, da bi morala Amerika priznati LR Kitajski pravico, da je zastopana v OZN. Za sprejem LR Kitajske v svetovno organizacijo govore po mnenju omenjenega lista trije razlogi: spoštovanje načela o univerzalnosti OZN; možnost, da bi sklenili realne sporazume o razorožitvi; razen tega pa bi lahko s tem nastali pogoji, da bi našli izhod iz zagate na Daljnem vzhodu.

VARSAVA. — Decembra bo v Pragi 19. zasedanje sveta za medsebojno gospodarsko pomoč (SEV). Podpredsednik poljske vlade Pjotr Jaroszewicz je s tem v zvezi podal izjavo, v kateri je naglasil, da je gospodarsko sodelovanje med članicami SEV čedalje večjega pomena za njih gospodarski razvoj. Hkrati je poljski politik izrazil mnenje, da se tej organizaciji lahko pridružijo tudi druge države, ki so zainteresirane na razvoju trgovine in proizvodne kooperacije z deželami SEV.

PARIZ. — Češkoslovaški zunanji minister Václav David se bo na poti v New York danes ustavil v Parizu, kjer bo imel razgovor s francoskim zunanjim ministrom Couve de Murvillom.

NEW YORK. — Južnoafriški zunanji minister je obvestil generalnega sekretarja OZN U Tanta, da njegova vlada ni sprejela resolucije Varnostnega sveta od 18. junija letos. Varnostni svet je v tej resoluciji zahteval, naj južnoafriška vlada opusti politiko apartheida, da izpusti iz zapora vse ljudi, ki nasprotujejo taki politiki, in omogoči vsem prebivalcem sodelovanje v razpravljanju o bodoči ustavi Južnoafriške unije. Predsednik obora Generalne skupščine OZN za boj proti apartheidu pa je zahteval od Francije, naj preneha pošiljati južnoafriški republik orožje in letala ter naj ne sklepa nobenih vojaških sporazumov z južnoafriškim režimom.

Produktivnost v industriji narašča

Čeprav je število v industriji zaposlenih padlo za 5000 na 603.000, je vrednost industrijske proizvodnje v letošnjem prvem polletju v primerjavi z vrednostjo lanskega prvega polletja narasla za 9,4% na vrednost 58,72 milijarde šilingov. S tem porastom proizvodnje, ki je v sedmih skupinah avstrijske industrije narasla za več kot 10%, je imelo 11 skupin letos svoje proizvodne kapacitete izkoriščene, medtem ko jih 9 skupin ni imelo.

Iz poročila, ki govori o letošnjem ugodnem razvoju avstrijske industrije, razberemo, da je svojo proizvodnjo najbolj povečala industrija mineralnih olj. V prvem polletju je bila njena proizvodnja za 19,8% višja kot v istem razdobju leta 1963. V naraščanju proizvodnje stoji s 17,3% takoj za njo industrija kamnov in keramike. Lesna industrija je povečala svojo proizvodnjo za 14,8%, železo- in kovinska industrija za 13%, elektroindustrija pa za 12%, medtem ko so indu-

strija proizvodnje železa, predelave papirja in kemična industrija povečale svojo proizvodnjo le za 0,4 do 1,4%. Vse ostale industrije stojijo v svojem porastu pod povprečjem in sta med njimi najslabše odrezali oblačilna industrija in industrija vozil, ki sta v primerjavi z lanskim prvim polletjem povečali svojo proizvodnjo le za 4,2 in 0,4%. Proizvodnja tekstilne industrije pa je padla za 2,6%.

Zanimiva je s tem v zvezi tudi vrednost proizvodnje nekaterih skupin avstrijske in-

dustrije v letošnjem prvem polletju. V tem pogledu stoji na prvem mestu industrija živil, katere vrednost proizvodnje je dosegla skoraj višino 7 milijard šilingov. Njej sledijo kemična industrija s 6,7, tekstilna s 6, industrija železa s 4,7, strojna industrija s 4,6 in kovinska industrija s 4,3 milijarde šilingov. Pod 3 milijarde šilingov vrednosti proizvodnje so ostale elektroindustrija, industrija papirja in kamnov. Proizvodna vrednost industrije mineralnih olj, ki je svojo proizvodnjo najbolj stopnjevala, je letos v prvem polletju znašala le 2,3 milijarde šilingov. Vrednost ostalih 10 skupin avstrijske industrije pa v prvem polletju ni dosegla 2 milijard šilingov.

V Jugoslaviji do konca leta:

50% prevoza po železnici elektrificiranega

V nedeljo so v Niški Banji dali v promet mednarodno cesto Niš—jugoslovansko-bolgarska meja, ki sta jo Jugoslavija in Bolgarija zgradili na podlagi sporazuma iz leta 1962.

S to cesto je bilo v Jugoslaviji letos zgrajenih in moderniziranih 1500 km cest. Z isto vneto elektrificirajo letos železniški promet. Do konca leta bo elektrificirana in deloma obnovljena proga Jesenice—Ljubljana—Zagreb—Beograd—Niš—Skopje ter progi Zagreb—Rijeka in Vnopolje—Sarajevo—Ploč. S tem bo 50% prevoza po železnici teklo na elektrificiranih progah.

Modernizacija cest in železniških prog je obsežna akcija SFR Jugoslavije, s katero se vključuje v mednarodni promet. Istočasno tudi s pospešenim tempom modernizira in avtomatizira svoje telefonsko-telefonsko omrežje.

● Na filozofski fakulteti bratslavsko univerze so pred nedavnim ustanovili lektorat slovenskega jezika in literature. Lektor je postal profesor Jan Kostlika, ki je med zadnje vojno našel založništvo na Slovenskem in je že večkrat pisal v slovenskih revijah in časopisih o kulturnih dogodkih na Slovenskem. Oddelek ima dvajset slušateljev in je za sedaj edini lektorat slovenščine na Češkoslovaškem.

● Zveza ljudskih in delavskih univerz Srbije je izdelala sedemletni načrt, ki določa, da bo leta 1970 v Srbiji 224 ljudskih in delavskih univerz, katere bodo imele v posameznih stanovskih skupnostih, industrijskih naseljih, vaseh in kmetijskih gospodarstvih 580 oddelkov. Za izboljšanje materialne osnove teh ustanov za izobraževanje odraslih bodo vložena velika sredstva: samo za poslastitev novih objektov in obnovo starih je predvidenih 3,5 milijarde dinarjev, za nabavo opreme pa okrog poludru milijardo.

● Mojster sovjetskega filma Grigorij Kozincev je po Shakespearovi tragediji „Hamlet“ izdelal nov film, v katerem je razvil dva osnovna plana: splošnega kot vizijo usode danskega ljudstva in intimnega kot problem človekovega bistva. Glasbo za film je na osnovi stare an-

IZREDEN KULTURNO-UMETNIŠKI UŽITEK:

Slovenski violinist Igor Ozim

je gostoval v celovškem Domu glasbe

Že od svoječasnega gostovanja orkestra Slovenske filharmonije tudi v Celovcu znani slovenski violinist Igor Ozim, ki ga zaradi njegovih mednarodnih uspehov prištevajo med velike sodobne virtuozne, je zadnji ponedeljek priredil v celovškem Domu glasbe violinski koncert, pri katerem ga je na klavirju spremljal Marijan Lipovšek. Prireditve, ki jo je organiziralo Avstrijsko-jugoslovansko društvo na Koroškem, so se kot častni gostje udeležili deželni glavar Wedenig s soprogo, jugoslovanski konzul Petrovič, vodja kulturnega referata deželne vlade dvomi svetnik dr. Rudan, predsednik Avstrijsko-jugoslovanskega društva bivši namestnik deželnega glavarja Krassnig ter celovška podžupana Seidling in Novak. Med udeleženci pa je bilo zlasti veliko Slovencev, ki so s tem častno izpričali odnos do kulture in umetnosti.

Igor Ozim je kljub svoji mladosti danes znan že širom po svetu. Rojen je bil leta 1931 v Ljubljani in je glasbo študiral na ljubljanski akademiji. Pozneje se je izpopolnjeval v Londonu, kjer je leta 1951 prejel tudi nagrado mednarodnega glasbenega tekmovanja. V zadnjih letih je priredil številne koncerte doma in v raznih drugih deželah, tako v Nemčiji, Angliji, Skandinaviji, Franciji, Italiji, Avstriji (Dunaj), Poljski, Sovjetski zvezi in Ameriki, kjer povsod je želel sijajne uspehe in si pridobil sloves velikega umetnika mednarodnega formata.

Sporod celovškega koncerta je v prvem delu obsegal skladbe avstrijskih mojstrov Beethovna in Bacha, v drugem, mednarodnem delu pa je predstavil Slovenca Marijana Lipovška, Španca Pablo de Sarasateja ter Italijana Niccolò Paganinija. Poslušalci so si od tega

večera gotovo veliko obetali, toda virtuoznost mladega umetnika jih je kljub temu presenčila; naravnost očarana publika je navdušeno aplaudirala in na splošno željo je moral Igor Ozim dodati še dva komada. Skratka: bil je to edinstven užitek in prireditev bo ostala vsem poslušalcem v najlepšem spominu. Skoda je samo, da udeležba žal ni bila taka, kot bi bilo pričakovati ob koncertu, kakršnega smo v Celovcu deležni le redkokdaj.

Zahvala pa gre vsekakor tudi Avstrijsko-jugoslovanskemu društvu na Koroškem, ki je kot prireditelj tega večera po razmeroma dolgem času mirovanja spet stopilo na pot dejavnosti. Želeli bi le, da bi v bodoče bolj redno poskrbelo za prireditve, katere služijo plemenitemu cilju — medsebojnemu spoznavanju obeh sosednjih narodov in s tem prijateljskemu sožitju.

Izšla je nova številka „Mladegaroda“

Spet je izšla nova številka „Mladega roda“, šolskega lista za koroško mladino, ki že štirinajsto leto prihaja med naše otroke ter jim doma in še posebno v šoli nudi mnogo zanimivega in poučnega. Sedanja številka — za mesec november in december — je posvečena jeseni in zgodnji zimi, zato beremo v njej razne sestavke o tistem letnem času, ko se narava pripravlja na zimski počitek. Je pa to tudi čas, ko se zlasti za mladino začenja veselje v snegu in na

ledu; čeprav je zunaj mrzlo, vsakogar vleče ven v zimsko naravo.

Jesen in zima pa sta privlačni tudi še na drug način: večeri so dolgi, kotiček ob peči je prijetno tople in vabi stare in mlade. Kdaj sicer, če ne zdaj je prišel tisti čas, ko imamo spet mnogo več veselja do branja. „Mladi rod“ je torej posebno dobrodošel in bo naši mladini izpolnil marsikatero prijetno uro v zakurjeni sobi. Mnogo tepega in privlačnega spet prinaša, kar so napisali znani slovenski pisatelji in pesniki; veliko pa tudi stvari, katere so prispevali naši učitelji, da bi mladim bralcem pojasnili to in ono zanimivost ter jim odprli okno v širni svet. Enega bo posebno zanimal spis o mestih v srednjem veku, drugi se bo poglobil v opisovanje termatov ali kozoroga, privlačni so sestavki o zlatu, o starosti človeka in o čudovitem svetu živali, aktualno je področje potresov, poskrbljeno pa je tudi za ljubitelje pripovedk in otroških pesmic, tako da bo vsak našel tisto, kar ga najbolj zanima.

„Mladi rod“ zato spada v vsako našo hišo, nepogrešljiv pa je seveda v družinah, kjer imajo šolske otroke, katerim tudi v šoli veliko pomaga pri učenju materinega jezika, saj ga je prosvetno ministrstvo posebej odobrilo za uporabo na dvojezičnih ljudskih šolah in na glavnih šolah dvojezičnega ozemlja na Koroškem.

Posamezna številka stane samo 3 šilinge in jo lahko kupite ali naročite tudi v knjigarni „Naša knjiga“, Celovec, Wulfengasse.

KULTURNE DROBTINE

gleške muzike napisal Šostakovič, moderno zvonec ruski prevod Shakespeara pa je poskrbel Pasternak. Kozincev je svoj film pripravil osem let.

● V začetku prihodnjega leta bo v Evropi gostoval univerzitetni ansambel iz Santiaga (Čile), ki bo s svojim mešanim pevskim zborom, orkestrom in folklorno skupino priredil nastope v Sovjetski zvezi, Nemški demokratični republiki, Jugoslaviji, Grčiji, Franciji in Italiji.

● Fotoklub z Reke je organiziral III. mednarodno razstavo fotografij, ki prikazuje motive iz življenja ob morju z vseh strani sveta. Zbrali so okrog 1400 posnetkov iz Avstrije, Danske, Grčije, Nizozemske, Indije, Zahodne Nemčije, Norveške, Portugalske, Švedske, Tajske, Hongkonga, Amerike in Jugoslavije. Razstavo bodo pozneje prenosili tudi še v nekatera druga jugoslovanska mesta.

● Na beograjskem sejmišču je bil pred nedavnim IX. mednarodni sejem knjig, na katerem je sodelovalo 160 razstavljavcev iz 19 držav. Posebna žirija je na seju podelila tudi vrsto nagrad za najboljše knjižne opreme.

● Ob letošnji 50-letnici smrti pesnika Georga Trakla (po njem se imenuje tudi literarna nagrada Avstrije, ki je bila letos podeljena koroški pesnici Kristini Lavan) je bilo v Avstriji več spominskih slavnosti.

● Posebna komisija za pravopis pri oddelku za literaturo in jezik sovjetske akademije bo kmalu končala načrte za reformo ruskostav pravopisa. Novi pravopis predvideva mnogo poenostavitvev, ki so v javnosti izzvali živahno razpravo.

● Skupina gojencev beograjskega konservatorija je kot gost tržaškega konservatorija „Tartini“ priredila v Trstu koncert, katerega spored je obsegal odlomke in Tartinijevih, Rajčičevih, Schumanovih, Bachovih, Mozartovih in drugih del. Prihodnjo pomlad pa bo v Beogradu gostovala skupina gojencev tržaškega konservatorija.

UNESCO pred velikimi nalogami

V Parizu je zasedala 13. splošna skupščina organizacije OZN za prosveto, kulturo in znanost (UNESCO), na kateri so razpravljali o zelo važnih vprašanjih v zvezi z bodočim delom te organizacije. Zasedanja so se udeležili predstavniki 115 držav, med njimi 64 ministrov, 80 znanstvenikov in družbenih delavcev ter številni strokovnjaki.

Med velikimi nalogami, ki čakajo UNESCO, so ukrepi za boj proti nepismenosti, izvenšolska vzgoja mladine in vrsta drugih velikih akcij, ki so predvsem zanimive za dežele v razvoju, prav tako pa tudi za razvite države.

Nerazvite dežele so na tem zasedanju posvetile veliko pozornost delovanju UNESCO in so se zavzele za to, da bi bila pomoč raz-

Dijaki Državne gimnazije za Slovene v Celovcu uprizorijo na praznik 8. decembra in v nedeljo 13. decembra 1964 ob 14. uri ob sodelovanju gledališkega orkestra opereto

Miklavž prihaja

v Mestnem gledališču v Celovcu.
Vstopnice dobite v šolski pisarni.

vitih držav na področju znanosti, kulture in prosvete v prihodnje organizirana čimbolj s posredovanjem OZN. Nekatero državo so tej želji že ustregle: tako je švedska vlada dala UNESCO na razpolago pol milijona dolarjev s priporočilom, naj bi ta sredstva uporabili za pomoč afriškimi deželami; Francija pa je prispevala sredstva, s katerimi naj bi zgradili center za šolanje administrativnih kadrov za prosveto v afriških deželah.

Dr. Janko Pleterski:

Progresivne težnje med Slovenci na Koroškem

Z dovoljenjem avtorja, dr. Janka Pleterskega, ponatiskujemo v našem listu njegovo razpravo o naprednem gibanju med koroškimi Slovenci, ki jo je pod naslovom »Progresivne težnje med Slovenci na Koroškem« objavil v knjigi »Progresivna Slovenija, Trst in Koroška«. O tem svojem delu pravi avtor v splošni opombi:

Študija o razvoju naprednih orientacij med Slovenci v Avstriji na Koroškem je prvi poskus in ga je treba tako tudi vrednotiti. Arhivskega gradiva je malo in le v posameznih drobcih. Arhive slovenskih organizacij je uničil nacizem, preostanke pa bi bilo treba šele zbrati. Arhivi avstrijskih oblasti niso proučeni, delo v njih za to obdobje je zlasti za tuje državljane oteženo. Težava je tudi s tedanjim avstrijskim tiskom, ki ga pri nas ni in bi ga bilo treba pregledati v Avstriji. Posebna težava je v tem, da se obe avstrijski delavski stranki, socialistična in komunistična, doslej nista kaj več zanimali za svojo preteklost, da je zbiranje dokumentarnega gradiva šele v začetkih, o sistematičnem objavljanju gradiva pa še sploh ni govora. Kar je doslej že napisanega, se pa posebnih razmer na južnem slovenskem in dvojezičnem delu Koroške komajda dotika. Nalogo zbiranja podatkov in njihovega kritičnega vrednotenja bodo lahko zadovoljivo opravili pač le Slovenci v Avstriji sami in treba je upati, da se bodo tega dela kmalu lotili. Nekaj hvalevrednih naporov v tej smeri je bilo že storjenih in smo jih že upoštevali. Brez poznanja izročila naprednih prizadevanj med Slovenci na Koroškem in brez upoštevanja tega izročila je močno oteženo prizadevanje za skupen napor naprednih, demokratičnih sil obeh narodnosti na Koroškem na podlagi enakopravnosti.

Bralce prosimo, da svoje morebitne pripombe ali dopolnilno gradivo k tej študiji pošljejo na naš naslov.

Uredništvo

Med nekdanjimi avstrijskimi deželami, ki so s svojimi mejami delile slovenski narod, je imela Koroška nekaj posebnosti. Čeprav brez velike industrije in kot močno agrarna dežela je po sorazmernem številu glasov od-

danih za socialdemokratsko stranko dohajala najmočnejše industrializirane dežele kot so bile Češka, Moravska, Šlezija ipd. Socialdemokratska stranka je namreč bila izredno vplivna tudi na koroškem podeželju.

1) Prim. razpravo dr. Frana Zwitterja, Koroška vprašanje, Sodobnost V, Ljubljana 1937, tiskano tudi v posebni brošuri.

2) Statistische Monatschrift VIII, 1882, str. 236—237.

kmečkih delavcev. Kongres v Pragi leta 1896, ki je potem obravnaval to vprašanje, je prav na primeru Koroške prikazal težke stanovanjske in družinske razmere množičnih hlapcev in dekel ter pokazal, kje so vzroki izredno velikega odstotka nezakonskih otrok na Koroškem.³

Drug poglavitni vzrok vplivnosti socialne demokracije na podeželju je bil svojevrstni razvoj koroške industrije. Že sredi 19. stoletja je tukaj obstajala močna železarska industrija, ki je skupaj z rudarstvom in podjetji za obdelavo kovin, oglarstvom in prevozom zaposlovala po sodobnih cenitvah četrtino vsega prebivalstva. Ta industrija pa ni bila zbrana v večjih središčih, ampak je bila raztresena po vsej deželi. Delavsko prebivalstvo se zaradi tega ni hitro zgoščalo v mestih, temveč je živelo v številnih manjših središčih daleč okrog po deželi. V 70. letih je koroško železarstvo zajela kriza in ob koncu 19. stoletja je skoraj vsa ta industrija propadla obremen s nanjo navezanimi gospodarskimi dejavnostmi. Nova industrija je rasla le počasi in najpomembnejša (lesna) spet na podeželju. Tako ni prišlo do močnejšega dotoka prebivalstva v me-

sta, velik del koroških delavcev se je moral izseliti iz dežele, znaten del pa se je vrnil nazaj v kmečko gospodarstvo, kjer pa se je seveda le težko znašel.

Posledica takšnega razvoja je bila dvojna: delavstvo je bilo precej pod vplivom vsakega okolja (obenem je seveda tudi samo na to okolje močno vplivalo), velika negotovost zaposlitve in podvrženost odseljevanju pa sta se povezali z razmeroma majhno pripravljenostjo delavske stranke za vodenje pomembnejših razrednih naporov. Po prvih stvkih v letu 1890 ni bilo na Koroškem več pomembnejših stavkarskih akcij, ki bi jih začela in vodila socialdemokratska stranka. Izjema je stavka v premovalniku Leše leta 1900, ki je nastala v zvezi z gibanjem na Štajerskem, Češkem in Moravskem. Precej redke druge stavke so se začele spontano zaradi hudih življenjskih in delovnih razmer (rudnik svinca Rabelj 1900 in Rožu 1908, kovinska industrija Bistrica v Rožu 1908, premovalnik Leše 1908 in 1910).⁴

(Dalje prihodnjici)

4) Janko Pleterski, Koroška socialna demokracija in slovensko nacionalno vprašanje na Koroškem do leta 1914, Zgodovinski časopis XVI, Ljubljana 1962, str. 212—218. Odlod so vzeli tudi drugi splošni podatki do prve svetovne vojne, ne da bi to posebej navajali. Tam je tudi našla vse zadevna literatura.

Skoraj točno pred sedemdesetimi leti — 24. oktobra 1894 — je prvo slovensko pevsko društvo »Lira« iz Kamnika gostovalo v Celovcu, kjer je takratno politično in gospodarsko društvo koroških Slovencev priredilo veliko slavnost v spomin na Andreja Einspielerja in škofa Martina Slomška. O tej prireditvi, ki je privabila v Celovec okoli 2000 Slovencev iz vseh delov Koroške ter številne goste iz Štajerske, Kranjske in Primorske, so takratni slovenski listi objavili obširna poročila, iz katerih povzemamo naslednje odlomke:

Točno ob 7. uri zvečer je začela v izredno lepo z zastavami in zelenjem bogato okrašeni, čarobno razsvetljeni in do zadnjega kotička napolnjeni dvorani svirati

„Lira“ iz Kamnika po 70 letih spet v Celovcu

godba Celovške »Kärntner National-Kapelle«, ki je med 11 komadi svirala tudi več slovenskih skladb, kar je naredilo najboljše utis. Ko so se igrali nekatere znane slovenske pesni, bilo je občinstvo tako navdušeno, da je pelo z godbo...

Ko je predsednik slavnostnega odbora, č. g. Gregor Einspieler pozdravil vse častite goste iz Štajerske, Goriške in Kranjske in druge udeležence, ki so prihiteli iz vseh krajev slovenske koroške dežele, zlasti vrle Zilane in Zilanke v narodni noši, da slavijo spomin slavnih dveh mož, katerim se imajo koroški Slovenci zahvaliti, da je živijo, nastopili so, pozdravljeni s burnim plaskanjem in živjo-klici, vrli »Lirali« in izvrstno peli krasni moški zbor Volaričev »Novinci«. Ko so odšli z veliko točnostjo Hudovernikovo »Našo zvezdo«, pri kateri se je baritonist posebno odlikoval, poklonil je podpredsednik društva, gospod Vekoslav Legat, s primernim ogovorom, vrli »Liri« v spomin na koroške Slovence prekrasno srebrno čašo, na ktere pokrovu je izrezljana lira, in ki nosi napis »Koroški Slovenci« na eni, in »Liri« v spomin na Celovec dne 24. okt. 1894« na drugi strani...

Po dovršenem vsoporu so nas gostje iz Štajerske večinoma zapustili. Tudi udeleženci iz spodnjih krajev koroških pa so se odpeljali s polnočnim vlakom, ostalo občinstvo pa se je poselilo na okrog tako, da so bili tudi že v tem času vsi gostilnični prostori polni in nikdo ni več mislil na dom, kajti vse je bilo navdušeno in veselo. Pevci razdelili so se v razne družbe ter z brhkihi Zilankami in krepkimi Zilani veselo prepevali po večini narodu namemu znane in priljubljene domače pesmi. Zadnji gosti zapuščali so veselične prostore že le proti jutru, vsak posameznik pa, ki je imel priliko, udeležiti se je slajne slavnosti, je vzel gotovo seboj najboljše vtise, kajti preverjeni smo, da bo ta slavnost vsaj udeležencem ostala še dolgo časa v najprijetnejšem spominu.

»Mira«, 30. 10. 1894

Velika dvorana pivovarne »Massgarten«, katere je bila ta večer veliko premajhna, je bila lepo okinčana z zastavami, zelenjem in cvetlicami... Zbralo se je proti 7. uri premno občinstvo, prišlo je okrog 1800 Slovencev in prostori bili so v pravem pomenu besede napolnjeni. Galerija, postranski prostori — vse je bilo napolnjeno!

Vspored slavnosti bil je jako obilen in je obsegal 25 točk. Izvajal se je precizno, krasno... Srečno so se sprejeli »Lirali« iz Kamnika, ki so prevzeli pevski del slavnosti in koje poznamo dobro že od zadnje Leonove slavnosti. Prišlo je 21 gospodov pevcev pod vodstvom gosp. Stele-ja. Peli so vztrajno in dobro, precej točk so morali ponavljati...

Vrtilo se je vse v najlepšem redu. Nemci morali so kar stremeti, da koroški Slovenci, koje je tako dolgo topilo po črnem morju vodenih svojih članov in praznih govorov, premorejo tako slajno, prekrasno slavnost...

»Slovenec«, 29. 10. 1894

V teku pol ure napolnila se je vsa glavna dvorana in tudi postranske sobane prostrane pivovarniške gostilne »Massgarten« in le predno se je pričela beseda, ni ga bilo dobili sedeža, dasi je gostilničarka pripravila — 1300 stolov. Kdar je prišel pozneje, moral se je zadovoljiti s prostorom med miznimi vrstami, v postranskih

(Nadaljevanje na 4. strani)

Župnik dr. Josip Ogris

Loče ob Baškem jezeru so bile koncem tedna zagrnjene v žalost. Po daljšem bolehanju jih je za vedno zapustil dolgoletni dušni pastir, zvesti prijatelj ter izkušen in iskren svetovalec, č. g. župnik dr. Josip Ogris. Z njim je zapustila naše vrste osebnost, ki je bila več kot duhovnik v običajnem pomenu besede. Ko se je v nedeljo širna okolica ob grobu poslavljala od njega, se je poslavljala od svojega učitelja za življenje in od moža, ki je od svojih mladih let stal sredi našega narodnega življenja kot njegov tibi, a dalekovidni usmerjevalec in svetovalec.

Župnik dr. Josip Ogris je svoja otroška leta preživel v Šmarjeti v Rožu, kjer se je rodil leta 1887. Nadarjeni fantek je kmalu našel pot v celovško gimnazijo, kjer je naletel na dr. Franca Petka kot svojega sošolca. Po gimnaziji, kjer je bil vedno med odličnjaki, se je posvetil teologiji in prišel leta 1914 v Loče ob Baškem jezeru. Po kratkem času službovanja se je med prebivalstvom že silno priljubil, je bil poklican v vojsko in postal vojni kurat na južnotiroolski fronti.

Vrnišovemu se v Loče je v plebiscitni dobi podivjano »Volkswehr« izropala župnišče, on pa — vnet za sožitje, sodelovanje in kulturno rast prebivalstva — ni iskal maščevanja, marveč je leta 1922 dal pobudo za ustanovitev Slovenskega prosvetnega društva »Jepa« in bil skupin s svojim prijateljem Francem Aichholzerjem, sedanjim šolskim ravnateljem v poklju, vsa leta njegov mentor. V tem času je dokončal tudi svoj študij prava na Dunaju in s tem pridobil dragoceno znanje, ki ga je s stalnim spremljanjem dogajanj v svetu vedno znova izpopolnjeval.

Da je bil kot tak klemen spotike koroškim nacionalistom, je moral medtem večkrat občutiti, najbolj bridko tiste dni, ko je tudi po njega prišla Gestapo, ga odgnala v beljaške zapore in izgnala iz Loč najprej v Luggau in potem v Šmober. Človekoljubni dr. Josip Ogris je tudi v izgnanstvu naletel na veliko prijateljev. Toda leta 1945 ga je vlekel nazaj v Loče, ki so si ga ravno tako želele, kot je on želel priti med ljudi, ki so mu po skoraj tridesetletnem bivanju postali domači.

V Ločah je dr. Josip Ogris preživel takorekoč dve tretjini svojega življenja, 40 let kot župnik, 10 let pa v zasluženem pokloju. Danes tedaj se smrt pretrgala nit njegovega plemenitega in vsebinsko polnega življenja. Prenehalo je biti srce dobrihine do vseh, ki so ga poznali in se tako ali tako zatekali k njemu. In teh so bile takorekoč tri generacije. V nedeljo so ga v veliki žalosti spremljale na domače pokopališče in mu izkazale poslednjo, res zaslužno čast.

„Lira“ iz Kamnika
(Nadaljevanje s 3. strani)

sobah, na galeriji, ali pa v veži in zunaj ob stopnicah. In na tak način se je ondu zbralo okoli dvatisoč ljudi in sicer iz vseh slojev in stanov koroškega Slovenstva, med katerim smo opazili mnogo vnanjih gostov iz Štajerskega in Kranjskega in iz Primorja. Bila vam je to kaj pisana in dražestna slika raznovrstnega občinstva, kakršnega še ni bilo zbranega v Celovcu... Tembolj nas je torej razveselila ogromna množica kmečkega ljudstva, ki je prihitelo ta večer v središče svoje dežele, naslajati se s slovenskimi glasovi bodisi v vezani in nevezani besedi ter se ob njih navduševati in krepetati za daljno borbo za narodni svoj obstanek...

Ko godba odigra drugi komad svojega vzporeda, porazvrsti se na odru zbor pevskega društva „Lira“ iz Kamnika, katerega je občinstvo pozdravilo z burnim ploskanjem... Ta večer jih je nastopilo 18 izbranih pevcev, kateri so pod spretnim, uprav strokovnjakom vodstvom g. Frana Stele-ta prepevali dolgo vrsto slovenskih pesmi, toli skladnogišno in umetniški dvorjeno, da za vsako posebno ploskanje in odobravanje ni bilo ne konca ne kraja, tako, da so morali malone sleherni točko ponavljati ali pa dodati kakšno drugo pesem...

Prepričani smo, da opisana slavnost ostane v prijetnem spominu vsem udeležencem, katerim ključno: Na veselo svidenje!

»Slovenski narod«, 29. 10. 1894

*

Na veselo svidenje z Liraši iz Kamnika smo morali koroški Slovenci dolgo čakati. Dve veliki vojni in leta, v katerih je kulturna izmenjava več ali manj zamrla, so minila in leta 1960 je pevski zbor iz Kamnika spet gostoval na Koroškem, kjer je imel nastope v Dobri vasi, Ločah ob Baškem jezeru in v Podjerkberku. Pred dolgimi desetletji vzpostavljene stiki so bili spet obnovljeni in že leto pozneje — 1961 — se je pevski zbor »France Pasterk-Lenart« iz Železne Kaple in Št. Vida v Podjuni na povratku s pevskega festivala v Celju ustavil tudi v Kamniku, kjer so bili naši pevci deležni izredno priskrbenega sprejema. Lani je kamniški zbor vrnil obiske in bil gost v Železni Kapli, v nedeljo pa bo »Lira« — po sedemdesetih letih — spet gostovala v Celovcu.

Šestdeset let Slovenskega prosvetnega društva na Radišah

Proslave se je udeležil tudi deželni glavar Wedenig

Zadnjo nedeljo je Slovensko prosvetno društvo Radiše slavilo 60-letnico svojega obstoja in plodnega delovanja v korist izobrazbe, kulturnega osveščanja in ohranitve materinščine prebivalstva občine Radiš na izpostavljenem mestu pred vratmi Celovca. Proslave se je kot najvišji častni gost udeležil deželni glavar Ferdinand Wedenig s soprogo, medtem ko so zastopali: Slovensko prosvetno zvezo v Celovcu podpredsednik Valentin Polanšek in tajnik Andrej Kokot, Krščansko kulturno zvezo dr. Pavle Zablatnik, domačo občino pa župan Jernej Wieser.

Bogati spored, ki so ga za proslavo pripravili recitatorji domače igralske družine, ansambel »Veseli študentje«, zlasti pa društvena pevska zbor, moški in mešani, je bil v glavnem odsev bogatih sadov šestdesetih let organizirane proslave na Radišah. Preprosti kmečki fantje in dekleta, delavci in delavke ter možje in žene, ki v društvu sodelujejo že od časa čitalniške dobe, so pod vodstvom svojega predsednika in pevovodje Šimeja Wrulicha peli umetniško zahtevne pesmi, ki so dokaz čustev naših ljudi na njihovi nikakor ne rožnati poti skozi zadnja desetletja.

Kakor vseh naših društev, je bila tudi pot radiškega društva v teh desetletjih težka in trnjeva. Iz njegove zgodovine, ki jo je orisal Janko Tolmajer v svojem pozdravnem nagovoru, sledi, da je moralo društvo po svoji ustanovitvi leta 1904 začeti na ruševinah dveh svetovnih vojn dvakrat znova in da je društveno življenje na Radišah vedno naglo zaživelo, ker je bilo v njem združeno vse, kar je bilo potrebno: volja, srca in čustva prebivalstva. Radišani niso nikoli klonili. »Potrebi nas morež, a streli nikdar, sovražne usode besneči vihar«, so vedno mislili, nikoli popustili in vedno spet začeli znova.

Ko je pred 60 leti Hrastnikov študent, Valentin Lakner, dal pobudo za ustanovitev društva, so se mu Radišani odzvali z enako vnemo, kot so se po prvi svetovni vojni odzvali klicu za obnovo, ki so jo dali Franjo Ogris, tedaj še Kopajnikov študent, ter drvarja Tomo Brejc in Štefan Koren. Za njimi so se z delom postavili na čelo društva Hanzej Tolmajer, Šimej Wrulich, Janko Lampichler in Ludovik Jank ter nadaljevali delo, ki so ga začeli Lojz Taler, Šiman Ogris, Jožef Sušnik, Friderik Koban, Franc Ručnik in drugi, med njimi nekateri že prej imenovani. Da pa je društveno delo zako-

reninjeno tudi med današnjo radiško mladino, je pokazal spet nedeljski nastop mladih prosvetarjev, ki jih je bilo toliko, da so se v občini s 430 prebivalci postavili z dvema močnima zboroma, moškim in mešanim.

BOGATI SADOVI DELA
PROSVETNIH DRUŠTEV

Spričo tega je slavnostni govornik Valentin Polanšek med drugim upravičeno dejal, da sta vsa zgodovina »moč in razvoj društev slonela vsepovsod na idealizmu in prizadevnosti preprostega delovnega človeka, ki je poleg dela za svoj fizični in gospodarski obstoj našel tudi še čas za delo za višje ideale. Kjer je naš človek ostal stnjen in organiziran v tem prizadevanju, tam so naša društva prestala tudi najhujše čase, kot je to dokaz na sončnih Radišah. Tudi radiško društvo je ves čas vodilo našega človeka po poti resnice in pravice in mu vlivalo ljubezen do materine besede in slovenske kulture in ga s tem vzgajalo tudi v spoštovanju do kulture sosednega naroda, kajti le kdor pozna in spoštuje svojo lastno zgodovino in kulturo, lahko v polni meri spoštuje kulturo naroda — soseda. Dokaz za to so nam naši izseljenci, ki so v taborišču v tujini naprej gojili svojo pesem in svojo ljubezen do materine besede, dokaz za to so oni borci, ki so šli za ideale svojih očetov in mater ter za človečanske ideale enakosti, svobode in bratstva v borbo, dokaz za to pa so tudi vsi fistli, ki so doma v najhujšem času nasilja tiho ljubili in gojili tiste ideale, ki jim jih je vcepilo v srca domače slovensko prosvetno društvo.

»Če so danes med nami tudi »Veseli študentje« in dijaki slovenske gimnazije, potem se zavedajmo, da ne bi imeli nikdar svoje srednje šole, če ne bi naša društva ohranila in vzgojila našega človeka v lju-

bezni in zvestobi do jezika, do zemlje in do naroda, pa tudi do države, ki je po dolgem z ustanovitvijo slovenske srednje šole le priznala delo koroških Slovencev na področju kulture in prosvete. Ko ji ob tem veličastnem jubileju izrekamo zahvalo, izražamo hkrati svojo željo, da bi prišla kmalu nasproti našim željam in zahtevam tudi v vprašanju pravične ureditve osnovnega pouka, da bodo naši najmlajši prinesli znanje pismenega jezika že iz šole v društvo in da se bo društvo v bodoče lahko posvetilo v polni meri vzgoji odraslega človeka, da bo lahko kos vsem velikim problemom in nalogam našega časa.

DEŽELNI GLAVAR WEDENIG:
NE SRAMUJMO SE SVOJE MATERE —
SLOVENKE

Poselno prisrčno so Radišani pozdravili deželnega glavarja Wedeniga, ki je društvu čestlital k njegovemu jubileju v imenu koroške deželne vlade. Udeležence proslave je najprej nagovoril v slovenskem in nato v nemškem jeziku: »Čeprav ne znam dobro slovensko, čutim z vami in mislim, da je s tem vse povedano. Saj jezik vendar ni tako važen, važno je čustvo in važen je odnos med obema narodoma. Ne prihajam k vam kot inšpektor, da bi poslušal, kaj boste tukaj govorili, marveč kot vaš zastopnik, zastopnik vseh Korošcev — avstrijskih državljanov obeh narodnosti, kot prijatelj, ki ste mu dali zaupanje, da kot deželni glavar skrbim, da se pravica enakopravno deli obema narodoma. V deželnem zboru so mi nekoč očitali, da sem izdajalec domovine, ker nisem zatajil svoje matere — Slovenke. Mene tega ni in nikoli ne bo sram, zato tudi spoštujem vsakogar, ki se tega ne sramuje. Saj tega se končno tudi ni treba sramovati ali celo bati, kajti danes smo že tako daleč, da ima vsak možnost in pravico, da se lahko pritoži, če se mu godi krivica in zagotavljam vam, da bom v takih primerih zastavil vse, kar je v mojih močeh.

TO IN ONO

od Šmohora do Laboča

PEČE PRI PODKLOŠTRU. — Zaradi previsoke brzine je zgubil 24-letni Janez Milonig iz Podklostra oblast nad avtomobilom, ki se je zaradi tega prevrgel in je Milonig odnesel težke poškodbe.

ŠT. JAKOB V ROŽU. — V zvezi z gradnjo naftnega daljnovoda od Jadrana na Dunaj je deželni planski urad med drugim tudi št. Jakob predlagal za kraj, kjer bi naselili petrokemično industrijo. Kot nadaljnji kraji so bili predlagani Borovlje, Žitara vas, Metlova in Pliberk.

BISTRICA V ROŽU. — Pri manevrih 7. lovske brigade, ki so bili minuli teden od Šmarjete po Rožu gor, je doživela naša vas hud »vojaški napad«, preden je »bila zavzeta«. Do »spopadov« je prišlo tudi še pri Svetni vasi in Borovljah, Šmarjeta v Rožu pa je dobila v tem času začasen most čez Dravo v Podgrad.

MOŠENICA PRI BILČOVU. — Na poškodbah prometne nezgode, do katere je prišlo 20. septembra v Bilčovu, je umrl Jože Miškulnik v starosti 46 let in bil ob veliki udeležbi pokopan na domačem pokopališču.

PODGORA PRI BOROVLJAH. — Tvrška Schopf iz Stuttgarta je pričela tu graditi tovarno gradbenih strojev. Poslopje je sedaj v surovem stanju zgotovljeno.

CELOVEC. — Mestni očetje so bili koncem tedna na uradnem obisku v italijanski Gorici, s katero želijo navezati prijateljske stike. Ob tej priložnosti so goriškim mestnim očetom izročili povabilo za protibisk.

ŽELEZNA KAPLA. — S 1. decembrom bo pričela obratovati avtobusna proga Železna Kapla—Obirska z direktnimi zvezami v Celovec in Velikovec. Prihodnjo pomlad bo občina pričela graditi javno kopališče, verjetno pa tudi obnavljati zdravilišče v Beli.

DJEKŠE. — Pri delu v gozdu se je smrtno ponesrečil Štefan Petscharnig. Drevo, ki ga je podiral njegov sin Janez, je padlo tako nesrečno, da je udarilo očeta na glavo in mu razbilo lobanjo.

Lep zgled za pospeševanje turizma

Za uspešen razvoj turizma ni le potrebno, da večamo število turističnih sob in postelj, da večamo in bogato opremljamo gostinska podjetja in da postavljamo bencinske črpalke in espresso-lokale na vsakih par kilometrov, potrebno je tudi, da imamo do gostov kulturni odnos in da so naše vasi po svoji zunanosti prikupne.

V tem pogledu je dala občina Bekštanj pred kratkim zgleden primer ko je po večletni akciji »Naša občina naj postane lepša« izvedla nagrajevanje lastnikov hiš, ki so se temu pozivu najbolj odzvali. Nagrade so dobili v območju Brnce in Vodiča vas Alojz in Marija Galob ter Franc in Angela Kanduth z Brnce ter Janez in Ana Kofler iz Podbrega. V Malošah so bili nagrajeni Jože in Elfi Kugy, Hans in Rosa Schalle ter Hans in Edeltraud Odraschka, v Ločah in okolici Vera Kunstl iz Zgornjega Dobja, Otmar in Marija Simčič iz Spodnjega Dobja ter Josef in Josefine Pirker iz Loč. V Bačah so prejeli nagrade Baumgartner-Michorl, Emil in Ana Sebor ter Anton in Katica Michelišch. Poleg nagrajenih je dobila dolga vrsta hišnih posestnikov priznanja za prizadevanje za olepšanje občine.

Zelo lepo in koristno bi bilo, če bi tudi druge občine sledile temu zgledu.

Šmarjeta pri Pliberku

V torek prejšnjega tedna smo na pokopališču v Šmarjeti izročili k trajnemu počitku telesne ostanke kmeta Blaža Šeferja, p. d. Jurca na Bivšaku.

S pokojnim smo položili v domačo zemljo kmeta-soseda, ki je bil po svojem bistvu z dušo in telesom zakoreninjen v hribovito domačijo davnih prednikov. Kraj, hribovit in skop, ki ga danes mnogi zapuščajjo, je čuval kot dragoceno dediščino, stma polja je s trdom in znojem obdeloval ter skrbel za vsakdanji kruh za sebe in za družino. Bil je korenina, zgleden značaj in poštenjak ter sila gostoljuben sosed. Z velikim veseljem je postregel vsakemu, ki se je mudil pod njegovo streho, s pristnim domačim kruhom, ki je dozorel na njegovih njivah iz semena, ki ga je sejal z ljubeznijo in spremljal mlado novo rast vse do žetve iz leta v leto. Vedno pa je bil dovzeten tudi za novo v kmetijskem gospodarstvu.

Njegovo obzorje je segalo daleč preko meja njegove domačije. Budno je spremljal razbunkana dogajanja doma in v svetu ter ves čas življenja ohranil zvestobo svojem slovenskemu ljudstvu. Zaradi svojega neuklonljivega priporočanja je moral prestati v nacistični dobi marsikakšne nevedčnosti, ki so mu grozili celo

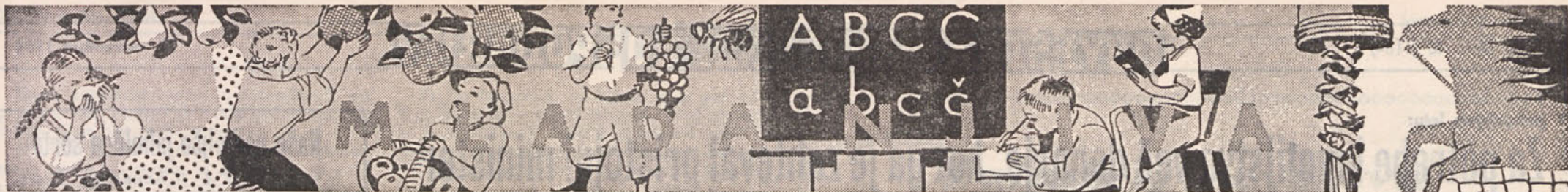
z ustrelitvijo samo zaradi tega, ker je imel na čelnici čebelnega panja slovenske verze. V nacistični vojski je zgubil življenje tudi sin, njegov up in nada, kar je bila najbolj grenka kapljica bridkosti v njegovem življenju.

Pogrebni svečanostim je prisostvovala velika množica žalnih gostov. Zadnjo čast in ljubezen so mu izkazali sosedje iz bližnje in daljnje okolice, pa tudi zastopstvo občine z županom Kristanom. Pevci so zapeli žalostinke, domači župnik Kulmež pa je v poslovnem govoru v izbranih besedah orisal lepi lik in značaj blagega pokojnika.

Kot predpriprava za igro bodo prve plesne vaje v nedeljo, 29. 11. 1964 ob 14. uri v prostorih hotela Rutar. Prijave pri predsedniku

SPD »Srce« Dobrla vas

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Levra Petelin; uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Osemetergasse 10, telefon 54-24. — Tisk: Železniška in likarska družba z o. j. Drava, Celovec-Berevile. — Depisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Učili smo se o elektronskih možganih, ko je iz sosednje sobe stopil robot in prižgal televizorje.

»Važna vest«, je rekel.

Na zaslonu se je pokazal šolski upravitelj in spregovoril:

»Dragi učenci, verjetno se spominjate, da je pred desetletji krenila na pot vesoljska ladja, namenjena, da pristane na Veneri. Danes ima naša šola čast, da sprejme pogumne može preživele posadke te vesoljske ladje. Po mnogih težavah, grozotah in strahotah, ki so jih doživeli, se bodo danes vrnil na Zemljo. Vesoljska ladja pristane čez pol ure na raketodromu. Na ploščadi nas že čakajo helikopterji, zato pohitimo, da...«

Nadaljnji sprejem so preprečile vremenske motnje, saj je v 450. nadstropju malokdaj lepo vreme, ki bi omogočalo dober sprejem.

Povzpeli smo se na strešno ploščad. Vsaka skupina je stopila v določene helikopterje.

Med vožnjo sem premišljeval samo o sprejemu, kajti meni je bila poverjena naloga, da v imenu zemeljske mladine sprejem odpravo.

Kemeno so se pod nami pokazali obrisi ra-

ketodroma. Težko smo dobili prostor za pristane, kajti na raketodromu se je kar trlo ljudi. Postavili smo se k pristajalni rampi. Vsi smo zrl na velik radarski zaslon nad nami. Kmalu je med množico vzvalovilo; na radarju se je pokazala majhna pika. Neprestano se je večala in že se je slišalo oddaljeno grmenje. Pokazala se je ladja. Iz šob so švigali dolgi bliski zaviralnih raket.

Ko je pristala, so primaknili k vozilu dolg stolp z dvigalom. Godba je zaigrala Himno sveta. Prijetni zvoki so še povečali toplo vzdušje.

V konici rakete se je dvignil pokrov. V dvigalo je stopilo šest mož. Ko se je dvigalo ustavilo, je množica pričela vzklikati in ploskati. Posadka je stopila na oder, lepo okrašen in opleten s cvetjem. Astronavti so bili oblečeni v vesoljske kombinezone, pod pazduhami so stiskali čelade. Obrazi so jim bili utrujeni. Poveljnik odprave je bil starejši mož,

kakor drugi zelo utrujen. Kaj vse so morali prestati?

Kapitan se je opotekel k mikrofону. Zaželel sem mu dobrodošlico, mu izročil šopek cvetja in prebral pismo otrok vsega sveta. Potem ga je pozdravil še podpredsednik svetovne federacije in drugi.

Nikoli ne bom pozabil njegovega prijateljskega stiska in njegovega pogleda. Potem se je v imenu posadke zahvalil za topel sprejem in povedal nekaj besed o potovanju: »Težko smo čakali, da se nam bo prikazala Venera. Ta skrivnostni planet je zavrt v ne-čakane oblake, zato nismo še nikdar videli njegovega površja. Ko smo pristali, smo kar

kipeli od veselja. Uresničile se bodo davne želje, da bi človek raziskal tuje planete. Ko smo se odpravili po Veneri, smo se začudili. Opazili smo porušene stavbe in mostove, ceste in drugo.

Torej tu živijo razumna, civilizirana bitja? Toda nikjer ni bilo žive duše. Vse pusto in samotno, same ruševine in — no, vendar neka bitja, toda ožgana in mrtva. Bila so zelo podobna ljudem. Le kaj jih je zadelo? To vprašanje so rešili Geigerjevi števeci, ki so tik-takali ko obsedeni.

Venero je uničila atomska vojna.

Tudi Zemlji je grozil tak konec, toda zmagal je razum!

Zamaknjen sem premišljeval o usodi Veneranov, tako da nisem opazil, kdaj je kapitan nehal pripovedovati. Posadko so s helikopterji odpeljali v bolnišnico, da jo pregledajo.

Usoda Venere

Divja mačka in jerebica

AFRIŠKA BAJKA

DIVJI MAČKI se je zahotelo, da bi pojedla jerebico. Šla je k nji in se ji pričela sladkati. Zelo lepo sta se razumeli. Razumljivo je, da divja mačka ni pokazala svojih ostrih zob.

Prišla je tudi drugič in rekla:

— Tako se ljubimo, da mi svobodno lahko položiš glavo v usta.

Jerebica je poslušala mačko in dala svojo glavo v mačja usta. In zgo-

dilo se je čudo: mačka je sedela mirno in jerebici ni napravila ničesar.

Od tedaj je tudi jerebica imenovala mačko prijateljico in pogosto dajala glavo v njena usta. In to vse do tedaj...

Nekoč je mačka stisnila zobe, odgriznila glavo jerebici in jo s slastjo pojedla.

V L A D O F I R M

Oj, ti Rega!

Na zelenem lokvanju, ob robu ribnika, je sedela žaba Rega. Dolgočasila se je in klicala sosede.

»Rega, rega, reg, vse so šle čez breg!« je prihajal odgovor prek ribnika.

Nobena izmed sosed se ni prikazala iz ločja. Tega popoldneva so redke žabe, ki so še žive ostale v ribniku, obiskale bolno Kvakko, ki je domovala v mlaki, onstran travnika. Pred nekaj dnevi so štoriklje priredile obilno pojedino prav v tem ribniku. Le malokatera je ušla njihovim kljunom.

Zdajci je Rega izbuljila stare oči. Zdrznila se je. Lokvanjev list, na katerem je sedela, se je močno zamajal. Tako močno, da bi bila skoraj telebnila v vodo, kjer je prežala nanjo ostopazba roparica škuka.

»Joj, joj, komarjev pik, kaj naj storim? Stara požrešnica me je opazila. Kako le pridem v ločje, joj, joj!«

Nenaslišna škuka pa je zadovoljno plavalala okoli lokvanja, porogljivo udarjala z repom po vodi in se poganjala v zrak za sitimi mušicami.

Ham, je šklepnila s čeljustjo in pokazala vrsto ostrih belih zob.

»Le tresi se Rega. Te že stremem z listal Nikar se ne grbi, danes te pojem. Slab dan sem imela. Pospravila sem le nekaj vodnih divalcev in ribo mladico. Le skoči, le, čakam te!«

Veter je rahlo valovil vodno gladino. Ščuka je nenehno krožila in oprezala. Obupana Rega pa je razmišljala in razmišljala.

Zavila je izbuljene oči in si dejala: »Skočim in jo preskočim. Brž izginem v ločju.«

Kar je nad trepetajočo Rego zanihal ribičev tinek s slastno vabo. Bo škuka prišla? »Ko bi le,« je vzdihovala Rega in čakala.

Ščuka je kmalu opazila vabo, rejenega hrošča. Oči so se ji zasvetile. Hlastnila je in se ujela. Prav nič ji ni pomagalo divje opletanje in udarjanje z repom. Zamah in že jo je imel ribič na suhem. In tedaj? Hop, že je Rega skočila v vodo in izginila v ločju.

Med ločjem je zadovoljno ždela stara Rega in pela: »Požrešna za dva, pa sem ji ušla, kvak!«

Spakovo zlato

Na Brinjem vrhu nad Žirovnico je v starih časih živel škraf, grbasti spak. Nihče ni vedel, kod prebiva, a žirovniški pastirji, ki so na fratah Brinjega vrha pasli ovce, so si pripovedovali, da je spak dupljenik, ki se skriva v dupljenici, kjer leto in dan dremucka in čuva zlati zaklad, po hosti pa se sprehaja samo enkrat v letu, v kresni noči.

Tako je neko kresno noč mlad ovnar odšel v hosto na potep, da bi srečal grbastega spaka in mu potajeno sledil, kam se bo skrčil, da bi našel votlo drevo in se domogel do škrafovega zlata. Hodil je in hodil, dokler ni sredi noči, ko je v Žirovnici odbila ura polnoč, zares srečal spaka, ki je zagodrnjal:

»Hodi za menoj, pa boš postal bogat ko medved kosmat...«

Pastir si ni dal dvakrat reči! Šel je za škrafom, ki se je ustavil pred starim, votlim drevesom in velel:

»Zdaj pa le sezi v dupljenico in si pastirsko torbo nagati z zlati!«

Pastir je grabil in grabil, a ko je napolnil torbo, je potegnil z glave klobuk in še vanj nagrabil zlata.

Spak pa ga je gledal in gledal in jezljivo godrnjal:

»Kdor ni z majhnim zadovoljen, ta velikega ni vreden!«

Lakomni pastir pa ga ni poslušal, ampak je kar grabil in grabil, dokler ni iz škrafove dupljenice nagrabil toliko zlata, kolikor ga je mogel nesti.

Škraf pa je kar naprej godrnjal in godrnjal, dokler ga ni pastir zavril:

»Od dobrih besed se nihče ne zredil!«

Takrat je spak izginil, ko da bi se v zemljo vdrl. Pastir pa si je mislil: »Zdaj sem bogat ko kozel rogat.« In je zapustil planino, ker nič več ni hotel ovac pasti, ter se napotil v dolino.

V prvi krčmi se je ustavil ter krčmarju veličavo ukazal, naj mu prinese svinjsko kračo in pijačo.

Kjer je vino, kjer je krača, hitro najdeš pomagata! Tako je tudi oholi pastir vabil k obloženi mizi vsakega, ki ga je pot zanesla v krčmo.

Velik hrup — majhen kup! Ko je pastir hotel plačati, kar je s pajdaši zajedel in zapil, je segel v torbo po zlatnike. A namesto zlatih cvenkev je iz nje potegnil — suho listje... Krčmar se je razjezil in pastirja napodil iz krčme, še prej pa ga je premlatil ko mlatič izmlačenko.

Žirovčani pa še dandanašnji pripovedujejo, da je lakomni pastir, ki z malim ni bil zadovoljen in grbastega spaka ni poslušal, od žalosti pozabil govoriti. Dokler je živel, je po farah in zelenicah seganjal ovce, vmes pa žalostno bebljal:

»Kdor ni z majhnim zadovoljen, ta velikega ni vreden...«

Lojze Zupanc

Okameneli smehlaj

50

JOŽE CIUHA

Kambodžanci ali Kmeri, ki jih srečujem na ulicah, so nizki in čokati, z nabrano rjavo kožo in črnimi, valovitimi lasmi. Mnogi so kot grčaste lesene plastike podeželskih rezbarjev. Praviijo, da je v njihovi krvi nekaj indijske pri-mes. Od njih se po svetlejši in nežnejši koži, gladkih lasih in višji, gracilnejši rasti razlikujejo Kitajcem sorodnejši Vietnamci. Zaradi slikovitih in ljubkih nož so ženske še posebej vpadljive. Odele so v svilene, brezrokavne, do vratu zapete na pol bluže, na pol halje, ki jim segajo do kolen. Pod temi nosijo dolge svilene hlače. Vtem ko so hlače vselej črne, se zgornji deli oblačila menjajo v živahnih barvah. Skoraj vse so očarljive. Ob Kmerih in Vietnamcih je, kot povsod na azijskem jugovzhodu, še veliko Kitajcev.

*

V letalu sem se bil spoznal s Paulom in Ronom. Prihajata iz Amerike. Paul je arhitekt iz Detroita, star 27 let, Ron pa je pustolovec in nekaj let mlajši od Paula. Oba potujeta okoli sveta. Nihče od nas ni bogat, zato smo v Auberge des Tempels najeli skupno sobo: potem ko smo prepričali upravnika, da je ob dveh običajnih posteljah postavil vanjo še eno, in se sporazumeli za popust pri prenočnini. Soba, ki smo jo dobili, je lepa in pro-

storna, s straniščem in kopalnico. V njej sem naletel na velikega pajka. Kosmat in s podvitimi nogami je mrtev ležal pod prho. Odkar mi je lansko zimo čez noč zabuhnil obraz, me taka tihožitja kaj malo ogrejejo.

Auberge des Tempels je edino gostišče v neposredni bližini svetlišč. Vanj smo se vselili zaradi upanja, da bo tu oskrba cenejša kot v velikem hotelu v Siem Reapu. Po pregovornajnu z upravnikom smo spoznali, da je bil naš up jalov. Vendar pa smo veseli bližine templjev. Od hotela nas loči le šibkih pet minut do Angkor vata. Svetlišče, ki je med vsemi najmogočnejše, se razteza onkraj ceste in mogočnega jarka, ki ga obdaja, okoli sto metrov više od našega hotela pa prečka kamnit nasip.

Tempelj smo obiskali pod večer, ko je sonce zahajalo. Svetloba je pozlatila zidove in vodo v jarku. Sence, ki so jo obtežile, so med mogočne stolpe in zidove pričarale videz potapljanja. Pljuska je od spodaj navzgor. Noč je hitro vrela iz izvirov teme: kot vedno v teh krajih. Svetle liše na nebu so potemnele in odsevi v vodi so proniknili v globino: med korenine vodnih rož, alge in blato, po katerem so nekoč rili krokodili. Noč je v nekaj trenutkih sploščila razsežnost zidov in jih strnila v zgostčen obris.

Praviijo, da je Angkor vat največje svetlišče na svetu. Stranice pravokotnega jarka merijo 1300×1500 m. Za jarkom ga oklepa še obzidje z monumentalnim vhodom, do katerega pelje tlakovan dohod z balustradami, ki jih zaključujejo venci peteroglave mitološke »Naga« kače in ob katerih na vsaki strani stojijo kamniti levi: čuvarji.

Središče templja predstavlja pravokotna zgradba s stranicami 215×187 m, vtem ko se njegov osrednji stolp pne 65 m v višino.

Kamniti skladi so bili videti kot potuhnjena prav-

ljična pošast. Brezmesečna noč je dimenzije še povečala. Resnično je postalo neresnično: horizonti so popadali v neodrejeno abstrakcijo neodrejne prostornine.

Po izlizanih stopnicah smo se vzpenjali skozi vhodna vrata. Nekje pod nadstrešjem so pridušeno cvillili netopirji. Spoznal sem jih po neprijetnem vonju, kakršnega sem bil odkrival v zapuščenih pagodah Pagana, v temp-ljih na Javi in v votlini na Baliju. Piski so bili slšni le v neskončni tiho: tako kot njihovo gibanje. Pripravljali so se za nočni lov.

Iz teme so nam prišli nasproti otroci s svečami. Ogo-vorili so nas v okorni francoščini. Plaho in prijazno so se nam ponudili, ne da bi se bili ponujali za denar in izsiljevali plačilo. Dohod k centralnemu svetlišču na notra-nji strani, prav tako tlakovan, je dolg 150 metrov. Ka-men smo bolj občutili po korakih, kot pa po medli sve-čavi. Gumijasti natikači so brez odmeva udarjali vanj. Otroci so drsali bosi.

Bližali smo se zidovom: napovedala jih je strmina stisnjene teme. Znova smo se vzpenjali po ozkih, strmih stopnicah. Vanj po netopirjih se je še bolj zgostil, ko da bi bile vse stene prepojene z njim. Sledili smo lučkam in z rokami iskali opore v zidovih. S prsti sem rahlo oti-pal reliefe. Bili so plitvi in izlizani: po finih dletih in času verjetno.

Povzpeli smo se na prvo teraso svetlišča: visoko nad nami so se zarisala njegova nazobčana slemena. Vtem ko smo se premikali, so spreminjala obrise. Obzornice so se raztezale, nato pa so se v spopadu z navpičnicami hitro razdrobile v čudne oblike: velikanov, praživali, la-dij, piramid, fantastičnih rož itd.

Prihtanje kril nam je razodelo, da so netopirji vzle-teli v lov.

V prihodnjem letu:

Za potrebe kmetijstva več denarja, kot ga je zahteval pristojni minister

Za pospeševanje kmetijstva v okviru »zelenega načrta« je bilo v vladnem osnutku državnega proračuna danih na razpolago 680 milijonov šilingov prispevkov in 1 milijardo šilingov kreditov. S to dotacijo je vlada kmetijstvu prisodila za 30 milijonov več pospeševalnih sredstev, kot jih je zahteval minister za metijstvo in gozdarstvo. Le-ta je v svojem predlogu zateval 750 milijonov šilingov prispevkov in 900 milijonov šilingov kreditov. S svojo dotacijo za »zeleni načrt« je vlada dokazala, da se zaveda pomena kmetijstva in njegove proizvodnje za neodvisnost države in da ji je jasno, da je treba v sedanjem splošnem razvoju na kmetijstvo gledati z drugimi očmi, kot se je gledalo prej.

Od razpoložljivih sredstev predvideva vladni osnutek proračuna za izboljšanje proizvodnih osnov, to je za raziskovalno delo in preskusništvo, za posvetovalno službo ter za vodogradnje in kultiviranje zemljišč 98 milijonov prispevkov in 34 milijonov šilingov kreditov.

Za izboljšanje prometnih razmer, to je za pota in žičnice ter za elektrifikacijo bo prihodnje leto na razpolago 174 milijonov šilingov subvencij in 113 milijonov šilingov kreditov. 176 milijonov šilingov subvencij in 205 milijonov šilingov kreditov bo na razpolago za zložitve kmetijskih zemljišč ter za naselitev, okrepitve in povečanje kmetij, končno

pa tudi za gospodarsko preusmeritev in izboljšanje hlevov in gnojišč.

Za pobijanje goveje tbe in brucelose ter za pospeševanje odkupa in predelave kmetijskih pridelkov je določenih 106 milijonov subvencij in 75 milijonov šilingov kreditov, za gradnjo stanovanj kmetijskih delavcev pa 26 milijonov šilingov subvencij in 25 milijonov šilingov kreditov. Za mehanizacijo malih in gorskih kmetij, za izboljšanje kmetijskih stanovanjskih in gospodarskih poslopij ter za podobne ukrepe je določenih 100 milijonov šilingov subvencij in 543 milijonov šilingov kreditov.

Kakor doslej bodo krediti na razpolago po znižani obrestni meri od 1 do 3 %.

S POTI PO JUGOVZHODNI ŠTAJERSKI:

Organizirana pomoč v sosesčini, organizirana kvaliteta in organizirana prodaja kmečkih pridelkov

Pod tem naslovom smo zadnjič začeli poročilo o ekskurziji Nadzornega in Upravnega odbora Slovenske kmečke zveze na jugovzhodno Štajersko v območje Strojnega krožka Gleisdorf in okrajne kmečke zbornice Feldbach.

V prvem delu tega poročila smo zadnjič na tem mestu na kratko opisali ustroj in praktično vlogo strojnega krožka v Gleisdorfu, danes pa hočemo podati glavne vtise o razvoju kmečkih gospodarstev na jugovzhodnem Štajerskem, kakor nam je bil prikazan s strani strokovnjakov okrajne kmečke zbornice Feldbach.

Jugovzhodna Štajerska je zelo revna pokrajina. Do zadnjih let je njeno gospodarstvo sestavljalo pravzaprav samo kmetijstvo. Šele sedaj se pričanja v območju okrajja Feldbach razvijati industrija, ki pa je zaenkrat tudi še podrejenega pomena. Ti kraji tudi nimajo posebne privlačnosti za turiste.

Kmetijsko gledano šteje okraj Feldbach okroglo 9700 kmetij, od katerih jih je 15 % z manj kot 2 ha skupne površine in 32 % pod 5 ha. Le 3,6 % kmetij ima več kot 10

hektarjev površine. Svet je zelo valovit in imajo kmetije v povprečju eno tretjino njiv, eno tretjino travnikov in eno tretjino gozda. Pogoji za kmetovanje spričo tega niso ravno idealni. V fazi mehanizacije, kakor smo jo doživljali mi tekom zadnjih 10 let, stopajo ti kraji šele sedaj. V okraju je šele 2500 traktorjev, vendar se sedaj njihovo število poveča tedensko za 10 traktorjev. Ker sestavljajo gozdove v glavnem listavci, je dokaj razumljivo, da si kmetije potrebne stroje ne morejo nabavljati na račun gozda,

kot pri nas, marveč le s pomočjo intenzivnejše kmetijske proizvodnje.

V tem pogledu pa so kmetije v teh krajih napravili v zadnjih letih velike in odločilne korake naprej. Iz avtarkičnega kmetovanja so prešli na tržno proizvodnjo, v kateri jim je »organizirana kvaliteta« prva zapoved. Na večini kmetij dela le še ena do dve osebi. Glavna gospodarska panoga je živinoreja, ki je izvrstno organizirana tako na področju vzreje plemenskih goved (simodolska pasma) kot v proizvodnji mesnatih prašičev, kjer igra veliko vlogo pred dvema leti nastali »Südschleierischer Ferkel- und Schweinemastring St. Stefan im Rosental«.

Poleg živinoreje so kmetije specializirane tudi v rastlinski proizvodnji. Ta specializacija se v glavnem odvija v krožkih in skupnostih, ki skrbijo tako za obratno pospeševalno službo in ustrezno mehanizacijo kmetij kot za zagotovljen odkup kmetijskih pridelkov. V tej specializaciji, ki je organizirana od pridelka proizvodnje do odkupa, igra veliko vlogo sladkorna pesa, ki jo na veliko pridelujejo pogodbeno za tovarne sladkorja. Pogodbena pridelovanje je nadalje razširjeno tudi na zelenjavo, na sadje, na tobak in na hmelj. Tozadevnim predelovalnim podjetjem garantirajo krožki pridelovalcev kvaliteto blaga, medtem ko predelovalna podjetja garantirajo krožkom zanesljiv odkup in solidno ceno.

V taki organizaciji rastlinske proizvodnje prehajajo krožki tudi že na gradnjo potrebnih objektov za časovno skladiščenje pridelkov. Krožek pridelovalcev tobaka n. pr. gradi moderno skupno sušilnico. Da po tej poti dobro kmetujejo, spoznamo tudi po tem, da se površina z intenzivnim nizko-debelim sadnim drevjem letno poveča za 50 ha.

Naše najboljšje jabolčne sorte

ŠAMPANJKA (Champagner Renette) je poznozimsko in vrgredno jabolko, ki je drobno. Le v izredno ugodnih pogojih postane srednje debelo in doseže povprečno težo 10 dkg. Sad je rumene osnovne barve, na obsončeni strani je rahlo svetlordeče nadahnen. Odlikuje ga bolj njegova trpežnost kot njegova žlahtnost. V leti se drži tudi do junija. Da zaradi tega trpi njegova okusnost, se razume samo po sebi, vendar je tudi še v tem času dosti boljši kot pri nas razširjeni Bobovec ali Veliki Prunar.

ONTARIO je enako kot Šampanjka poznozimsko in vrgredno jabolko ploščate oblike in zelo debelo. Ontario doseže tudi težo 20 dkg. Sad je še v pozni pomladi zelo sočen, drži se tja do junija. Jeseni je umazanozelene barve. Tekom zime lepo porumeni, na obsončeni strani pa dobi živordečo barvo. Čim dalj pustimo sad na drevesu, tem lepša je pozneje njegova barva. Pozno obiranje pa izboljša tudi njegovo kvaliteto. Ker sadu mraz ne škoduje, je zaradi tega priporočljivo, da ga obiramo, kar se da pozno. Slaba stran Ontaria je, da je drevo zelo občutljivo za pozebo in da ozebel les takoj napade rak. Zato mora biti ta sorta cepljena na zelo odporne deblotvorce, še bolje pa je, da ga cepimo v drevo, ki je odporno proti pozebi. Ontario prične zgozdaj roditi, plodovi so zelo izenačeni in je med njimi le malo drobiža, seveda če mu redno gnojimo in če kero redno redčimo. Cvet je zelo odporen proti pozebi in prenese tudi do 6 stopinj pod ničlo. Takega mraza v času cvetenja ne prenese nobena druga sorta.

Posebno gospodarsko zanimivo področje med jugovzhodnoštajerskimi kmeti je perutninarstvo. Le-to je usmerjeno tako na proizvodnjo klavnih piščancev (okoli 800 kmetij s tedensko proizvodnjo 20.000 do 30.000 piščancev), kot na proizvodnjo jajc (300 do 500 kokoši na kmetijo), ki gredo organizirano na trg pod imenom »Steirischer Frischeierdienst«. Krožki za pitanje gradijo sedaj skupno klavnico.

Svoje gospodarske potreščine, zlasti gnojila, krmila, semenje ter slamo naročajo kmetije potem krožka, kjer dobijo podobno, ko smo videli na primeru strojnega krožka v Gleisdorfu, posebne popuste.

Ko so si tako uredili svojo proizvodnjo in vnovčenje pridelkov, pristopajo jugovzhodnoštajerski kmetije sedaj k mehanizaciji kmetijstva, k izboljšanju svojih poslopij, gradnji in oskrbi naselij z vodo. Pri vsej tej dejavnosti se krožki opirajo v glavnem na mlade kmete in na prizadevnost 30 kmetijskih strokovnjakov, ki jih ima nameščene okrajna kmečka zbornica Feldbach in ki delajo stalno po vaseh.

Jutri, soboto, se srečamo v Celovcu, kjer bo ob 9. uri dopoldne v dvorani I Delavske zbornice

Občni zbor Slovenske kmečke zveze

z naslednjim dnevnim redom:

Poročilo Upravnega odbora
Poročilo Nadzornega odbora
Odobritev obeh poročil

- Agrarnopolitični razvoj in bodoče naloge SKZ — referent Blaž Singer
- Opoldanski odmor
- Sodobna mehanizacija kmetijstva v očeh praktičnega kmeta — referent Hans Strommer, Maschinenring Gleisdorf
- Aktualna vprašanja pri kmetijskih gradnjah — referent ing. Nace Nachbar
- Delo in naloge kmečkega zastopnika v občini — referent Mirko Kumer, podžupan občine Pliberk

Za otroki z medlimi lučkami smo se pomikali po široki galeriji. Dosegli smo skupino menihov, ki so posedali na robah iz peščenca sklesanih klad. Bili so iz bližnjega samostana. Ogovorili smo jih, a se niso dosti zmenili za nas. Ne s francoščino ne z angleščino jim nismo mogli do živga. Potem ko so komunikacijska sredstva odpovedala, je tudi njihov živahni klepet zamrl.

Tropsko nebo je bilo posuto z zvezdami. Sem pa tja so ga parali utrinki. Zgovornost tišine govori vsakemu človeku drugače. Tihota je zgladila razlike med menihi in nami, dokler ni Paul, prevzel po trenutnem razpoloženju, začel govoriti o čudnih nesporazumih v čustvovanju današnjega sveta.

„Pri nas,“ je rekel, „smo industrializirali deželo, zdaj pa mehaniziramo človeka: v mislih imam njegovo duhovnost. Vrag ve, po kakšnem zakonu in po čigavi volji. Večkrat sem v zvezi s tem pomislil, da bi moral prebrati zapise o pojavih množične histerije v različnih zgodovinskih obdobjih. Tu mora biti neka zveza. Tako nekako me je že obšlo, ko sem gledal Millerjevo dramo „Lov na čarovnice“. Ljudje sploh dvomimo v neizbežnost, ker se tako težko sprijaznimo z njo. Tu, med kamni, v temi in tišini pa čutim, da sem iz enega samega kosa. Tega v Ameriki nisem nikoli občutil.“

Angkor vat je najpopolnejši primerek kmerske arhitekture. Zgradili so ga v prvi polovici XII. stoletja. V času, ko so v Evropi gradili Notre Dame in katedralo v Chartresu. Angkor vat ni lupinasta, kipeča stavba, vendar pa po razkošju in prostornosti prekaša ambicije gotske Evrope. V organizaciji prostora je enostaven in simetričen ter ne izpričuje tište tenkočutnosti v prostorninski obdelavi kot sočasna zahodna arhitektura. Njegova dovršenost je v njegovi plastični učinkovitosti in v nepogreš-

ljivem občutku za mero. Detajl je vselej dopolnilo celoti. To velja tudi za plastiko in reliefe.

Templje v Tajski in na Javi sem odkrival kot Kolumb Ameriko. Vedel sem zgolj nekaj imen, ki so mojim ušesom zvenela tuje. V neizoblikovani predstavnosti ni bilo nič olipljiviga. Odkar sem se bil odpravil na pot in s pogledi sledil tolikim novim odkritjem, zares nisem občutil potrebe, da bi si bil za nepoznane stvari izmišljal nadomestne podobe.

Tokrat pa ni tako. Skozi pripovedovanja drugih ljudi se mi je legenda o izgubljeni kulturi v osrčju pragozda odkrila, kot se odkrije otroku najlepša pravljica. Ko sem zapustil Rangun, sem poleg neobhodno potrebnega perila imel v popotni torbi dve zajetni knjigi o Angkorju. Na srečanje z njim sem se temeljito pripravil. Zdaj ga odkrivam s posebnim ugodjem v zavesti, da sem se vnaprej spoznal z elementi in zgodovino kmerske omike.

Tudi tu se vse, kar je pogreznjeno v neodgonelno davnino, začena s pravljico:

Simbala, trgovec iz Simbakalpe, je bil na morju, ko je ladje, ki so bile pod njegovim poveljstvom zalotil vihar in jih potopil pri Tamradvipi — Bakrenemu otoku. Po božji milosti Avalokitesvare, ki ga je Simbala posebno goreče častil, so se mornarji rešili na obale Tamradvipe. Na otoku so živeli velikani Rakšasis, ki jim je bilo dano, da so se lahko po mili volji spremenjali. Ko so ugledali brodolomce, so se spremenili v čudovite nimfe. Te so s hlinjenim sočutjem pomagale reševati ponesrečence, se z njimi poročile in jih odvedle na svoje domove.

Neko noč, ko so že vsi pospali, je Simbala opazil, da se svetilka v sobi smeje. Vprašal jo je, čemu je tako. „Nimfe, s katerimi živite, so v deklice spremenjeni ljudježerski velikani. V veliki nevarnosti ste. Če hočete

pobegniti, boste našli na obali konja z imenom Balaha. Na razpolago vam je. Zajažite ga, vendar ne odprite oči prej, preden ne pristanete na drugi strani morja.“

Simbala je zbral svoje tovariše in jih prepričal, da so ravnali po napolnih svetilkah. Zajahali so konja in se vzpeli pod nebo. Konj pa ni bil nihče drug, kot božanska inkarnacija Avalokitesvare.

Legenda je z mnogimi drugimi napisi vred vklesana v kamnine svetišča. Pravljica o Simbali in njegovih mornarjih, ki jih je božanski konj prinesel na novo obalo, malo pove o stvarnih začetkih kmerske civilizacije. Po imenih pa lahko presodimo njeno poreklo. Prišla je iz Indije kot vera, z njo pa tudi miselnost, estetika, filozofija in vse drugo, kar je tako odločilno vplivalo na formiranje kmerske kulture.

Od prvih stoletij našega štetja pa vse do konca trinajstega stoletja, ko je kraljestvo začelo razpadati, so se ti vplivi prepletali z vse bolj samosvojnimi prvimi kmerskega ustvarjalnega genija. Civilizacija, vzrasla na tleh, ki so jih obšli hudourniki svetovnih dogajanj, je v odmaknjenosti umrla, ko je bila v odmaknjenosti tudi spočeta. Podobno kot kulture Egipta, Japonske, Inkov in Aztekov, je bila kljub svojemu bližju in mogočnosti vezana na ozko geografsko področje. Prav zato, ker ni prestopila svojih meja, je nemara ostala tako dolgo pozabljena.

Ko je država razpadla, je prestolnico na severu Velikega jezera porasla džungla. Omenjajo jo zapisi portugalskih frančiškanov in dominikancev ob koncu šestnajstega stoletja. Vtem ko se je med pragozdom in zidovi Angkorja bil neizprosni boj, se je zgodovina spremenila v legendo: in še ta je tonila v pozabo.

(Nadaljevanje sledi)

Stare, zaprašene zavese so zamračevale vse prostore vile. Povsod je vladal leden mrz, le v kuhinji je bilo malo topleje.

Kristina je sedela pri mizi. Z leti so postale njene modre oči vodene in njena rožnata koža siva ter ovela. Na krožniku so ležale ogledane kokoške kosti, poleg njih polna čaša viskija.

Kristina je dvignila čašo in jo izpraznila v treh dolgih požirkih. Hip nato so se na stopnicah zaslili koraki. Vedela je, da so Raymondovi, koraki njenega svaka, moža umrle sestre.

Skrila je kozarec v kredenco in sedla nazaj k mizi. Vrata so se odprla. Raymond je stopil v kuhinjo in pozdravil z rahlim priklon.

H A D A L S O N

Zaklad v zaboju

nom glave. Kristina je komaj zaznavno prikimala, vendar je bila zadovoljna, da jo je obiskal.

Sedel je na stol nasproti nje. Spet je pila, si je dejal, ko jo je natančneje pogledal.

»Sel sem tod mimo, pa sem te prišel pozdravit. Upam, da ti nisem v nadlego.«

»Kje neki, Raymond. V tvoji družbi se dobro počutim. Ko bi vedel, kako težko sem se navadila na samoto po nekdanjih letih banketov in sprejemov!«

»Verjamem ti,« je odgovoril Raymond in se spomnil Filipa, njenega moža, ki je umrl pred desetimi leti. »Pasi mraz imaš v hiši. Kako sploh zdržiš v teh ledenih prostorih?«

»Kam pa naj grem, Raymond? Ogenj v peči je ugasnil. Premog je tako zanič. Danes pač...«

In začela je žalovati za dobrimi, starimi časi, ko je bil celo premog boljši kot današnji. Raymond jo je pustil govoriti, saj je iz izkušnje vedel, da bo tako hitreje končala.

Ko je naposled obmolnila, ga je povabila v jedilnico in prižgala petrolejsko pečico. Jedilnica je predstavljala pravcat muzej, poln antičnih, verjetno sila dragocenih kipcev. Filip nikoli ni štedil z denarjem, če je šlo za kak lep predmet.

»Mnogo jih je, kajne?« je dejala Kristina, ko je ujela njegov pogled. »Ne morem se brigati za vse. Nimam več moči.«

»Zakaj jih ne prodaš?«

»Ne,« je vzklila žena in ga ostro pogledala. »Vse, kar je v jedilnici, bo ostalo v njej. Denarja ne potrebujem... čeprav nisem bogata,« je pristavila, ko je videla, da uperja oči v diamantni prstan, ki ga je nosila na roki.

Nasmehnil se je, kot da bi verjel vse, kar mu je povedala. Ni je hotel razjeziti.

»Bi morda kozarec piva?«

»Prosim.«

Starka se je dvignila na svoje tanke, negotove noge. Raymond je počakal, da je odšla v kuhinjo, nato je vstal in stopil v najtemnejši kot jedilnice. Na polici je stalo več kipcev. Ni imel časa za izbiro. Vzel je dva najbližja in ju strpal v žep.

V naslednjem trenutku je že zaslišal starine korake. Ko je vstopila, si je ogledoval kristalne čaše.

Kristina je postavila kozarca na mizo in ju napolnila.

»Občudujem tvoje kristalne čaše, Kristina,« je dejal Raymond in spet sedel na svoj stol.

»Filip mi jih je poklonil takoj po poroki,« je vzdihnila Kristina. »Tiste čaše so bile polne vina iz Italije, Španije...«

Ko sta izpraznila steklenico do dna, je Kristina vprašala Raymonda, ali je morda še žjen. Raymond je pritrdil. Segla je v žep svoje halje in izvlekla iz njega ključ.

»Pivo je v kleti. Pojdi ga sam iskat. Tu imaš ključ.«

Raymond je stopil v klet in se med potjo čudil njenemu nenadnemu zaupanju.

Ob kletnem zidu je stalo nekaj zabojev, v sredi prostora pa je bilo polno starega pohištva, na njem petrolejke, stare vaze, kipci.

Raymond je stopil skozi vrata v naslednji, manjši prostor. Na policah so stale zaprašene steklenice. Vzel je dve in se vrnil v jedilnico.

»Misliš, da si se izgubil,« je rekla Kristina s smejočim se glasom.

»Malo je manjkalo, pa bi se res. Kako le najdeš pot med vso to ropotijo?«

»Kako praviš? Ropotijo? Stvari so res stare, toda ne brez vrednosti. V kleti imam spravljene najdragocenejše reči.«

Ko sta bili steklenici prazni, se je Raymond dvignil.

»Na svidenje, Kristina. Jutri te spet obiščem.«

Kristina je gledala za njim. Bil je že na pragu, ko je zaklicala:

»Raymond, ključ od kleti!«

»Oprosti, čisto sem pozabil nanje.«

Vražja čarovnica, na ključ le ni pozabila, si je dejal, ko je stopal po cesti. Toda prevaril jo je vendarle. V žepu ji je odnesel kipca in ju prodal v antikvariatu po petnajst dolarjev.

Naslednji večer jo je spet obiskal. Kot običajno jo je našel v kuhinji, vendar je takoj opazil, da je slabe volje. Bila je bela kot kreda.

»Kaj se je zgodilo, Kristina? Ali si bolna?«

»Pomisli, dva kipca sta izginila.«

»Kipca? Ali misliš, da ju je kdo ukradel? Pojdi no, Kristina. Verjetno si ju premestila, pa se ne spominjaš več kam.«

»Ne!« je vzklila. »To ni mogoče!«

Raymond je skomignil z rameni. »Morda ju je res kdo ukradel. Vendar ti nisi več... kako bi rekel... osemdeset let imaš in tvoj spomin ni več takšen, kot je bil nekoč.«

Opazil je vznemirjenost na njenem obrazu. Nekaj časa je molčala, naposled je zamrmrala:

»Kdove... morda sem ju res premestila.«

»No, vidiš. Za gotovo vem, da ju boš našla.«

»In če ju ne najdem?«

Stvari so se razvijale, kot je Raymond pričakoval.

»Ne jezi se, Kristina. Popijva raje kozarec piva. Dobro ti bo delo.«

Starka se je potolažila in Raymond je odšel v klet z zavestjo zmagovalca. Preden pa je stopil v majhno čumnato, je zavil k velikemu zaboju z ogromno ključavnico. Srce mu je zaigralo. Tu notrai so torej njeni najbolj dragoceni predmeti, je pomislil.

Komaj se je ločil od zaboja, vzel štiri steklenice piva in se vrnil v jedilnico.

Pivo in viski sta Raymonda dobro zagrela, vendar je bil še toliko trezen, da je vedel, kaj počenja. Nasprotno pa Kristina ni mogla niti vstati s stola. Oči so se ji kar same zapirale. Nenadoma ji je glava padla na prsi. Zaspala je.

»Grem, Kristina.«

Nobenega odgovora. Raymond se je nasmehnil in vstal. V žepu je imel ključ od kleti, vendar je potreboval še tistega, ki bo odprl zaboj. Zdelo se mu je, da je videl v kuhinji viseti na steni šop ključev. Ni se zmotil.

Spustil se je v klet in stopil k velikemu zaboju ob steni. Vtaknil je prvi ključ v ključavnico, drugega, tretjega, toda zaboj je ostal zaprt. Še enkrat je poskusil. Zaman.

Razdražen si je obrisal pot s čela, stopil v sobico poleg velike kleti in spil v dušku steklenico piva. Nato se je spet lotil dela. Ko je sprevlel, da s ključ ne bo odprl zaboja, je poiskal kladivo. Priluhnil je. Vse naokrog je vladala tišina... Pri prvem udarcu je ostala ključavnica zaprta. Tudi pri drugem. Potil se je in drhtel od jeze in razburjenja. Tretjič je udaril z vso močjo. Ključavnica je popustila.

Dvignil je pokrov in pogledal v notranjost. Kakšno razočaranje! Zaboj je bil prazen.

Za seboj je zaslišal korake. Kristina je prišla za njim. S svojimi vodeno modrimi očmi ga je začudeno gledala.

S kladivom v rokah je stopil k njej. »Kaj hočeš od mene? Kaj iščeš tukaj?«

»Daj mi ključ,« je dejala Kristina s tihim glasom in se mu približevala.

»Dal ti jih bom takrat, ko mi boš izročila denar in nakit, ki ti ga je zapustil Filip.«

»Vrni mi ključ,« je ponovila Kristina z

JOHN REVAL

Kavalir v tramvaju

Noben moški ni zgodaj zjutraj posebno lep. Tudi jaz nisem. Tisto jutro so se mi zdele moje gube nekoliko globlje. To mi je potrdilo ogledalo. Žal pa ne samo ogledalo... Tudi ona! Videl sem jo takoj, ko sem vstopil v tramvaj. Bila je zelo mlada, plavalasa, zelo lepa! Prerinil sem se skozi polno zasedeni voz v njeno bližino, ob stal in jo zelo prijazno pogledal. In potem se je zgodilo...

Nasmehnila se je, dvignila, pokazala z roko na svoj prostor in dejala: »Prosim!«

Moj smehljaj je oledenel. In moje srce tudi.

»Ne, ne!« sem naglo dejal. »Prosim, ostani!«

Obotavljala se je. Tedaj sem položil svojo roko na njeno ramo in jo polisnil na sedež.

IZREKI

- Ljubezen! Na začetku so velike besede, potem so majhne besede, na koncu pa je veliko besed. (Pailleran)
- Če ste nesrečni, spomnite se tistih, ki so nesrečnejši od vas; to je preizkušen recept. (M. de Maintenon)
- Človek ni nikoli niti tako srečen niti tako nesrečen, kot si domišlja. (Le Rochefoucauld)

T. O. RELI

Prijatelj človeštva

Gospodinja Amalija je v kuhinji godrnjala predse:

»Je to sploh življenje? Mož ne zna nikoli povedati, kdaj bo prišel. Ampak takoj ko prestopi prag stanovanja, zahteva, naj bo kosilo že na mizi. Pri tem seveda nima pojma, koliko dela zahteva pripravljanje kosila. Potem je spet juha prevroča, zelenjava pretrda, premalo mesa — nikoli mu ni prav. Kaj sem jaz pri hiši? Otroška negovalka za Nina in kuharica in čistilka za gospoda soproga! Če pa bi kdaj rada imela nove čevlje ali novo obleko...«

Do sem je prišla Amalija v svojem samogovoru, ko je zaslišala Ninovo vpitje.

»Daj mir!« je zavpila iz kuhinje. »Tako pridem!«

Pokrila je lonec in zmanjšala plamen na gorilniku. Tedaj je pri vratih pozvonilo. Stekla je k vratom in jih odprla. Pred njo je stal skromno oblečen starejši možakar in se ji prijazno smehljaj:

»Oprostite, draga gospa, ker sem pri vas pozvonil. Ampak jaz sem prijatelj človeštva. Ali se čudite?«

Amalija je bila zmedena:

»Kaj ste?«

»Da. Ste me že prav razumeli, jaz sem prijatelj človeštva. Izvolite me samo minuto poslušati. Ljubim svojega bližnjega in ga rad vidim srečnega, veselega in brezskrbnega. Dobro vem, kakšne misli obidejo gospodinj, ko zazvoni pri vratih zvonec. Najprej prav gotovo pomisli: to je inkasant za elektriko, pa nimam pripravljenega denarja zanj, ali možakar, ki pobira pristojbino za radio. Lahko bi bil tudi opomin zaradi neplačanega obroka ali opomin zaradi neplačanega davka, če ni uslužbenec davkarje že kar prišel rubit, morebiti pa zbirajo za sirotišnico. To niso prijetne zadeve, mar ne? Same nadloge, ki povzročajo gospodinjam nevoljo in jezo...«

»Povejte že, kaj želite... res nimam časa,« je dejala Amalija precej neprijazno.

»Prosim, dovolite mi, da vam povem do konca, kar sem hotel povedati,« je ponovno zaprosil prijazni mož. »Kaj torej bočem? Čisto nič! Samo zvonim pri vratih in tistim, ki mi pridejo odpirat, povem, da so si po nepotrebnem delali skrb, kajti jaz nisem niti inkasant niti rubežnik in tudi nisem prišel pobirar obrokov ali davkov — ne, sem resnično samo prijatelj človeštva, ki vam je prišel iz srca voščiti dober dan!«

»Uh, pojdite k vragu!« je divje siknila Amalija, zaloputnila prijatelju človeštva vrata pred nosom in stekla k svojemu tulečemu Ninu.

istim hladnim glasom. Stopila je tesno k nje-mu in ga močno dregnila s komolcem.

Raymond je zaradi popitega viskija in piva komaj stal na nogah. Izgubil je ravnotežje in padel z glavo naprej v zaboj. Ko se je hotel dvigniti, ga je Kristina udarila s pivsko steklenico po glavi. Razbila se je na drobne koščke in Raymond je padel nazaj v skrinjo. Kristina je potisnila vanjo še noge in zaloputnila s pokrovom.

Iz zaboja ni bilo slišati nobenega glasu. Nekaj časa je stala ob njem brez besede, nato je dvignila kazalec.

»Predrzni kradljivec, nagnusen in nehvaležen!« je dejala. »Izpustila te bom tedaj, ko mi boš povedal, kje imaš kipca!«

Napela je ušesa. Tišina.

»Prav. Če nočeš govoriti, ostani v zaboju, dokler se ti ne razveže jezik.«

Stopila je v čumnato po steklenico piva in se vrnila v jedilnico. Napolnila si je kozarec in sedla. Skozi zaprašene zavese je prodirala siva svetloba.

Naredila je dva požirka in pogledala okrog sebe. Tišina, ki je vladala okrog nje, je bila težka kakor svinec.

»Le kje hodi Raymond. Včeraj mi je obljubil, da bo prišel...«

»Razen tega,« sem pristavil zaupljivo, »razen tega bi ulegnilo biti za moškega boleče, če bi mu ponudili prostor!«

»To res nisem hotela,« je dejala obupano.

»Že mogoče, ampak tako je bilo videti! Moški bi vas lahko napačno razumel. Ne morda jaz, ampak morda kdo drug, ki stoji na meji med moškostjo in starostjo.«

Tramvaj se je zopet ustavil. V zadnjem hipu sem se oprjel držaja. Z drugo roko sem jo pokroviteljsko objel okoli ramen, zakaj pri škripanju koles je skočila kvišku.

»Vidite,« sem dejal, »če bi zdajle stali, bi prav gotovo padli!«

»Že mogoče,« je dejala, »ampak...«

»In jaz bi si večno očital, da sem kriv vašega padca!« Pokroviteljsko sem se smehljajal. »Če takšno očarljivo dekle vstane, da bi mu ponudilo prostor, potem se moški mora počutiti starega. Tega pa vendarle niste hoteli, mar ne?«

»Ne,« je dejala in sukala svojo torbico v rokah. Nenadoma sem opazil solze v njenih očeh.

»To vendar ni razlog za jok!« sem jo pričel tolažiti. »Glavno, da tega ne boste nikoli več storili!«

Tramvaj se je zaustavil. Potniki so se pričeli prepirati proti izhodu.

»Kaj pa naj storim?« je vprašala.

»Kar sedite na svojem mestu! Sedite in se lepo z menoj pogovarjajte! Ali vam morda govor ni prijeten?«

»Že,« je dejala, »ampak...«

»Ampak? Mar vam nisem vedno zagotavljal, da vam pred nobenim moškim ni treba vstati?«

Namesto odgovora je vedno znova skušala vstati. S težavo sem jo zadrževal. Pomislil sem, da je gotovo imela težko mladost. Oče jo je pretepal, bratje so jo zapostavljali. Kako dobro, da je srečala mene, ki ji bom povrnil njeno žensko dostojanstvo!

In nato sem na svoje presenečenje opazil, da je jokala. Solze so ji tekale po nesrečnem obrazu.

»Za božjo voljo!« sem dejal nežno. »Mar je tako hudo, če srečate vljudnega dostojnega moža?«

»Da!« je hlipala in si brisala z roko svoja lica.

»Zakaj pa, otrok moj?«

»Že ko ste vstopili, bi...«

»Bi? kaj bi tedaj?«

»Že tedaj bi morala izstopiti. Vi pa me niste pustili. In zdaj moram teči tri postaje nazaj...«

Debela ženska, ki je stala ob meni, je zmajala z glavo. Nato pa je rekla:

»Ja, ja, današnji kavalirji! Čim starejši so, tem hušji so!«

»Ah,« je rekla samo. Zvenelo je kot vzdih ptiča, ki si ne upa vzleteti.

RADIO CELOVEC

I. PROGRAM

Poročila: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 16.45, 20.00 22.00
Dnevne oddaje (razen nedelje): 5.55 Kmečka oddaja — 6.00 Pestro mešano — 7.55 Gospodarske vesti — 8.15 Jutranji koncert — 9.00 Pozdrav nate (razen sobote in nedelje) — 10.00 Za gospodinjstvo — 11.00 Ljudske viže — 11.45 Oddaja za podeželje — 12.00 Opoldanski zvonovi — 12.40 Deželna poročila — 13.05 Opoldanski koncert — 14.55 Posebej za vas — 16.00 Glasba zale — 17.00 Popoldanski koncert — 18.45 Pestro mešano — 18.55 Lokalne športne novice — 19.30 Odmev časa — 20.10 Deželna poročila.

Sobota, 28. 11.: 8.05 Domači vrt — 14.15 Pozdrav nate — 15.30 Križona dekla — 15.45 Aktualna reportaža — 16.30 Koroški knjižni količek — 17.00 Zelje sanj — 18.00 Kulturni razgledi — 19.10 Odmev časa — 20.15 Kdo je storilec? — 22.20 Glasba po naročilu.

Nedelja, 29. 11.: 8.05 Oddaja iz Bremena — 13.45 Iz domačih krajev — 14.30 Pozdrav nate — 16.30 Križem skozi svet, križem skozi čas — 18.05 Nič kot veselje z

Nedelja, 29. 11.: 8.15 Kaj je novega? — 10.00 Tedensko ogledalo domačega tiska — 15.00 Sita let koroške pevke zveze — 17.05 Inozemski list koncem tedna — 18.00 Mednarodna radijska univerza — 19.10 Teden dni svetovnih dogajanj — 20.15 Melodije za nedeljski večer — 22.20 Komorna glasba.

Ponedeljek, 30. 11.: 8.10 Glasba na tekočem traku — 13.30 Ob 10-letnici smrti Wilhelma Furtwänglerja — 16.00 Ološka ura — 17.15 Brali smo za vas — 17.40 Oddaja za ženo — 19.30 Pevski mojstri nūmberiki, opera.

Torek, 1. 12.: 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.35 Iz stvaritev velikih mojstrov — 13.30 Pomembni orkestri — 15.30 Plesni in zabavni orkestri iz Brna — 16.30 Starati se, ostali mlad — 19.30 Poletni z nami — 21.00 Robert Stolz dirigira lastne skladbe — 21.30 O tem lahko govorimo.

Sreda, 2. 12.: 8.10 Da, to je moja melodija — 9.35 Iz stvaritev velikih mojstrov — 13.30 Za prijatelja opere — 14.35 Besednjak preteklih dni — 15.30 Zabavni zvoki iz Avstrije — 17.15 Iz raziskovalne dejavnosti naših visokih šol — 17.40 Domači zdravnik — 19.30 Halo, teenagerji — 20.15 Vseh devet.

Četrtek, 3. 12.: 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.35 Iz stvaritev velikih mojstrov — 13.30 Koncertna ura — 14.35 Kako sem prišel tja, pripovedka — 15.30 Glasba s trikom — 16.00 Razgovor o erotiki, spolnosti, prijateljstvu in človekoljubju — 17.40 Oddaja za ženo — 19.30 Okoli operete — 21.00 Tehnika spreminja svet.

Petek, 4. 12.: 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.35 Iz stvaritev velikih mojstrov — 13.30 Za prijatelja opere — 15.30 Glasba Nica Dostala — 16.00 Ološka ura — 17.15 Znanje za vse — 19.20 Othello, tragična opera — 21.30 Mi in gore.

SLOVENSKE ODDAJE

Sobota, 28. 11.: 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca — 18.25 Na dom obujati mi spomin.

Nedelja, 29. 11.: 7.30 Duhovni nagovor — 5 pesmijo in glasbo pozdravljamo in vaščimo.

Ponedeljek, 30. 11.: 14.15 Poročila, objave, pregled sporeda — Za vsakega nekaj — 18.00 Športni obzornik.

Torek, 1. 12.: 14.15 Poročila, objave — Ljudski koledar.

Sreda, 2. 12.: 14.15 Poročila, objave — Kar želite zaigrano.

Četrtek, 3. 12.: 14.15 Poročila, objave — Bolje je paziti, kot zdraviti se — Odrsko ogledalo.

Petek, 4. 12.: 14.15 Poročila, objave — Od petka do petka po naših krajih in pri naših ljudeh — Zena in dom — ABC finančnega poslovanja.

II. PROGRAM

Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 13.00 17.00, 19.00, 22.00, 23.00, 00.00.

Dnevne oddaje (razen nedelje): 5.30 Dobro jutro — 6.10 Z glasbo v dan — 6.40 Jutranja opazovanja — 6.50 Pestro mešano — 7.20 Jutranja glasba — 11.00 Veseli ob enajstih — 11.45 Za avtomobiliste (razen nedelje) — 13.10 Pestro mešano — 14.50 Objave za Avstrijo — 15.00 Šolska oddaja — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Kulturne vesti — 17.30 Reporterji med paljo — 18.00 Vsakodnevna glasbena oddaja s plošč — 19.20 Kaj slišimo zvečer — 21.55 Športni komentar.

Sobota, 28. 11.: 8.20 Zabavna glasba — 9.30 Bodite čisto tiho — 13.55 Pet minut agrarne politike — 14.00 Pariški ABC — 15.50 Šola in dom — 16.00 Za delovno ženo — 17.25 Avstrijska hitparada — 19.10 Oddaja vicekanclerja — 19.30 Velika šansa — 20.15 Giacomo Puccini, zadnji mojster „Melodie Italiana“ — 22.20 Mala komorna glasba.

Izredno močan padec cen za pralne stroje in sesalce pri podjetju za elektrotehniko

ing. A. Schlapper
v št. Jakobu v Rožu

HOOVER-proizvodi so izvrstni v kakovosti in senzacionalni v ceni.

Ne obvezna predavanja ob vsakem času

Ta teden vam priporočamo:

Za ljubitelje zgodovinskih romanov

- Joseph Bedier: **ROMAN O TRISTANU IN IZOLDI**, viteški roman iz 12. stoletja, 228 str., ilustr., polusnje 64 šil.
- Aleksej P. Čapigin: **STENKA RAZIN**, zgodovinski roman iz stare Rusije, 700 str., ppl. 54 šil.
- Kasimir Edschmid: **SIMON BOLIVAR**, zgodovinski roman o osvobodilcu Južne Amerike, 532 str., pl. 57 šil.
- Gerhart Ellert: **ATILA**, zgodovinski roman iz obdobja preseljevanja narodov, 284 str., ppl. 70 šil.
- Fran S. Finžgar: **POD SVOBODNIM SONCEM**, zgodovinski roman o starih Slovanih, 464 str., polusnje 86 šil.
- Vlado Firm: **USKOŠKA NEVESTA**, zgodovinska povest iz 16. stoletja, 212 str., br. 22 šil.
- Anatole France: **BOGOVI SO ŽEJNI**, roman iz francoske revolucije, 304 str., pl. 25 šil.
- Oskar Hudales: **KRIŽAR LENART**, zgodovinski roman iz 13. stoletja, 568 str., ppl. 87 šil.
- Alois Jirasek: **PROTI VSEM**, zgodovinski roman iz husitskih bojev, 600 str., pl. 60 šil.
- Josip Jurčič: **JURIJ KOZJAK**, zgodovinska povest iz turških časov, 144 str., ilustr., br. 17 šil.
- Andre Malraux: **UPANJE**, zgodovinski roman iz španske državljanske vojne, 444 str., pl. 30 šil.
- Prokopij iz Cezareje: **POD JUSTINIJANOVIM ŽEZLOM**, prikaz viharne dohodkov iz starega grškega imperija, 388 str., slik. priloge, ppl. 60 šil.
- Wl. St. Reymont: **LETO 1794**, zgodovinski roman iz stare Poljske, 848 str., pl. 78 šil.
- Walter Scott: **IVANHOE**, zgodovinski roman iz viteških časov, 384 str., br. 34 šil.
- Henrik Sienkiewicz: **KRIŽARI**, zgodovinski roman, dve knjigi skupaj 772 str., pl. 99 šil.
- Stendhal: **PARMSKA KARTUZIJA**, zgodovinski roman iz Napoleonove dobe, 500 str., ppl. 95 šil.
- Rosemary Sutcliff: **ŠČITNI OBROČ**, zgodovinski roman iz stare Anglije, 264 str., ilustr., ppl. 28 šil.
- Tukidides: **PELOPONEŠKA VOJNA**, prikaz bojev med Atenami in Sparto, 560 str., ilustr., pl. 87 šil.
- Anna Wambrechtsamer: **DANES GROFJE CELJSKI IN NIKDAR VEČ**, zgodovinski roman, 608 str., pl. 114 šil.

»Naša knjiga«, Celovec, Wulfengasse

SPORTNI VESTNIK

NOGOMET

Jugoslavija in Sovjetska zveza sta zadnjo nedeljo v Beogradu odigrali nogometno tekmo, ki se je končala z neodločenim rezultatom 1 : 1. Oba gola sta bila dosežena v prvem polčasu tekme, v katerem je okoli 35.000 gledalcev kljub močnemu dežju doživelo izvrstno igro, potem pa je raven igre nekoliko padla. Najprej so prevladovali domačini in se ima sovjetska ekipa zahvaliti le svojemu izvrstnemu vratarju Jašinu, da ni utrpela poraza; pozneje so iniciativo prevzeli sovjetski igralci, ki so poskrbeli za več kritičnih trenutkov pred svetiliščem jugoslovanskega vratarja Škoriča. Sploh sta bila oba vratarja najboljša igralca in je predvsem njuna zasluga, da se je srečanje končalo brez občutnega poraza enega ali drugega moštva.

HOKEJ NA LEDU

Kakor smo poročali že v zadnji številki našega lista, je celovsko moštvo KAC igralo na Jesenicah proti tamkajšnjemu hokejskemu klubu in utrpelo poraz 3 : 6, nato pa sta se pomerili državni reprezentanci Avstrije in Jugoslavije v Grazu, kjer je Jugoslavija slavila zmago 3 : 1.

Dvakratni poraz, in to proti nasprotniku, ki so ga v Celovcu smatrali le za »Jausen-gegner«, je bil za celovške živce očitno preveč, kajti ob povratni tekmi, ko so Jeseničani prejšnji teden gostovali v Celovcu, je prišlo do neljubih izgovorov, ki niso ravno najboljše spricevalo za celovško publiko. KAC se je ob tej priložnosti revanširal za poraz na Jesenicah in je jeseniško moštvo premagal s 5 : 2; to je bilo povsem v redu in športno. Toda nekaterim gledalcem to verjetno še ni zadostovalo, kajti v trenutku, ko je beljaški sodnik

nekaj minut pred koncem tekme zgubil pregled nad igro, so navalili na jeseniške igralce in je prišlo do pretepa, tako da je morala policija napraviti red. Glavni povzročitelj tega neljubega prijetljaja je bil obsojen na 14 dni zapora.

Doslej najlepšo tekmo letošnje sezone so številni gledalci v celovški Mestni hali (zbralo se jih je 4000!) videli zadnji torek, ko je imel KAC v gosteh češko ekipo Vitkovice. Obe moštvi sta pokazali izredno lep in dozorel hokej ter sta publiko v polni meri zadovoljili. V prvi tretjini igre so Celovčani vodili 1 : 0, druga tretjina je minila brez zadetka, v zadnjem delu igre pa so češki igralci pokazali svojo evropsko raven ter so zasluženo zmagali z rezultatom 3 : 2. Pičli poraz proti takemu nasprotniku je za KAC nedvomno velik uspeh.

Včeraj zvečer pa je KAC igral proti francoskemu moštvu St. Gervais, vendar ob zaključku lista rezultat srečanja še ni bil znan.

Šport med našimi dijaki

Zadnjo nedeljo se je izbrana ekipa Dijaškega doma Slovenskega šolskega društva pomerila v šahu z ustreznim zastopstvom celovškega Jugendsportkluba. Naši dijaki so slavili visoko zmago 7,5 : 2,5 točke; po dve zmagi so dosegli Polanšek, Brumnik in Sturm, Diemšnik je eno partijo dobil, drugo pa zgubil, medtem ko je Travnjak enkrat remiziral in enkrat izgubil.

Ob tej priložnosti so naši dijaki nastopili tudi v tako imenovanem »namiznem nogometu«, kjer so bili še bolj uspešni: zmagali so v vseh petih partijah in dosegli izreden količnik »golv« — 38 : 3.

RADIO LJUBLJANA

oddaja na srednjem valu 327,1 — 257 — 212,4 — 202 m
 UKV frekvence 88,5 — 92,9 — 94,1 — 90,5 — 97,9 MHz
Poročila: 5.15, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 22.00, 23.00, 24.00.

Dnevne oddaje (razen nedelje): 5.00 Dobro jutro — 11.00 Za avtomobiliste — 12.05 Kmetijska oddaja — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 15.00 Popoldanski radijski dnevnik — 16.00 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Večerni radijski dnevnik.

Sobota, 28. 11.: 8.05 Poje Sentjernejski oktet — 9.25 Mladinska glasbena srečanja — 9.45 Celrt ure s hammond orglami — 12.15 Nekaj domačih — 14.05 Iz oper jugoslovanskih skladateljev — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 17.35 Čestitke za 29. november — 18.30 Praznik mladosti — 20.00 Mladostni zob, mladinska oddaja — 21.00 Z naših javnih radijskih oddaj — 22.10 Oddaja za naše izseljence.

Nedelja, 29. 11.: 8.00 Veseli tobogan, mladinska oddaja — 10.00 Osma ofenziva — 11.25 Novost iz naših študijev — 12.05 Čestitke k Dnevu republike — 14.00 Danes popoldne — 16.00 Iz naše operne ustvarjalnosti — 17.05 Balada o trobenti in oblaku — 20.00 V nedeljo zvečer — 21.00 Literarna oddaja — 21.30 Komorna glasba.

Ponedeljek, 30. 11.: 8.00 Zaklad urnih veveric, mladinska oddaja — 9.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 10.00 V nove zarje — 11.00 Jugoslavija in mednarodno gospodarstvo — 12.05 Narodna zabavna glasba — 13.30 Domači zvoki — 15.30 Od Celja do Zalca — 16.00 Ob robu festivala „Opalija 64“ — 18.00 Za kulturni vrednotni — 20.00 Slovenski pevci in instrumentalisti v zabavni glasbi — 22.10 Plesna glasba.

Torek, 1. 12.: 8.40 Mladina poje o revoluciji — 9.00 Po kurirjevi sledi — 9.20 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 11.00 Planinska reportaža — 13.30 Komorni zbor RTV Ljubljana in Slovenski oktet — 14.05 Za vsakogar nekaj — 15.30 Trubadur, opera — 18.00 Na mednarodnih križpotjih — 20.20 Konjček, radijska igra — 21.15 Sereadni večer.

Sreda, 2. 12.: 8.55 Pisan svet pravljič in zgodb — 9.45 Med domačimi in tujimi solisti — 10.45 Clovek in zdravje — 12.15 Pred domačo hišo — 15.30 Tako poje naša dežela — 17.05 Slovenski produktivni umetniki v preteklosti in danes — 18.45 Naš razgovor — 20.00 Zbor madrigalistov iz Kölna — 22.10 Igramo za ljubitelje zabavnih zvokov.

Četrtek, 3. 12.: 8.05 Jutranja glasbena srečanja — 9.25 Palček, glasbena pravljica — 12.15 Na kmečki peči — 14.05 Pojo hrvaški operni pevci — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.40 Literarni sprehod — 17.05 Turistična oddaja — 18.45 Jezikovni pogovori — 20.00 Celrtov večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Izročila XX. stoletja — 22.10 Plesna glasba.

Petek, 4. 12.: 8.05 Od uverture do rospodije — 8.55 Pionirski tednik — 10.35 Novo na domači knjižni polici — 12.15 Čez hrib in dol — 12.30 Odlomki iz francoskih in nemških oper — 15.30 Narodna glasba iz Bolgarije — 17.05 Petkov simfonični koncert — 18.45 Kulturna kronika — 20.30 Tedenski zunanepolitični pregled — 20.40 Vloga zbora v evropski glasbi — 21.15 Oddaja o morju in pomočnikih — 22.10 Za ljubitelje jazzja.

RADIO TRST

Sobota, 28. 11.: 11.45 Neapeljski motivi — 12.15 Pogled na svet — 15.00 Za avtomobiliste — 15.30 Rdeči mak, dramatičnana zgodba — 18.00 Radijska univerza — 19.15 Družinski obzornik — 20.30 Teden v Italiji — 21.00 Vabilo na ples.

Nedelja, 29. 11.: 9.00 Kmetijska oddaja — 9.30 Goriški slovenski zbori — 11.15 Oddaja za najmlajše — 13.00 Kdo, kdaj, zakaj — 15.45 Pevski zbori Furlanije-Juljske krajine — 18.00 Po družinskih in kroških — 21.00 Vabilo na ples.

Ponedeljek, 30. 11.: 12.15 Iz slovenske folklorne — 18.00 Znanstveni leksikon — 18.30 Naši mladi koncertisti — 20.35 Cavalleria rusticana, opera.

Torek, 1. 12.: 12.15 Pomenek s poslušalkami — 18.00 Italijanci po radiu — 19.15 Pisani balončki — 21.30 Slovenske novice devalnastega stoletja — 22.00 Solisti naše dežele.

Sreda, 2. 12.: 12.15 Brali smo za vas — 19.15 Higiena in zdravje — 20.30 Simfonični koncert orkestra gledališča Verdi.

Četrtek, 3. 12.: 11.45 Ameriški odmevi — 12.15 Po družinskih in kroških — 18.00 Italijanci po radiu — 19.15 Lepo pisanje, vzori in vzgladi mladega rodu — 21.00 Direktni prenos slavnostne otvoritve „Kulturnega doma“ v Trstu.

Petek, 4. 12.: 12.15 Pomenek s poslušalkami — 18.00 Bilo je nekoč — 19.00 Poglavja iz zgodovine slovenske književnosti — 20.35 Gospodarsko in delo — 21.00 Koncert operne glasbe.

TELEVIZIJA

AVSTRIJA

Sobota, 28. 11.: 17.00 Skrivnostni divji lovec — 18.00 Za družino — 18.33 Bazar — 19.30 Čas v sliki — 20.10 Kaj vidimo novega? — 21.55 Črni Jack, kriminalni film.

Nedelja, 29. 11.: 15.30 Reportaža iz Amsterdama — 17.00 Pustolovščine v afriških puščavah — 18.00 Svet mladine — 19.00 Sedem dni časovnih dogajanj — 19.30 Družina Leitner — 20.15 Ozdravljeni pivski brat — 21.50 Kaj menite o tem?

Ponedeljek, 30. 11.: 18.33 Tečaj francoščine — 19.00 Revija ugaibanja — 19.30 Čas v sliki — 20.10 Oče in nevesta — 21.45 Evropa lukaj in danes.

Torek, 1. 12.: 18.33 Tečaj angleščine — 19.00 Razmišljanje prinaša obresti — 19.30 Čas v sliki — 20.10 Instrumentalni koledar — 20.25 Švabske pripovedke — 21.25 Intervju s časom.

Sreda, 2. 12.: 11.00 Spored za delavca na izmeni — 11.15 Oče in nevesta — 17.00 Listama po slikah — 17.25 Za mladino — 17.45 Za družino — 18.33 Tečaj francoščine — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.10 Lidija mora umreti — 21.35 Smejati se prepovedano.

Četrtek, 3. 12.: 11.00 Hongkong, upanje na Daljnem vzhodu — 12.00 Kaj lahko postanem — 18.33 Tečaj angleščine — 19.00 Športni kaleidoskop — 19.30 Čas v sliki — 20.10 Iščejo ministra.

Petek, 4. 12.: 11.00 Lidija mora umreti — 18.33 Pogled po deželi — 19.00 Trg ob koncu tedna — 19.30 Čas v sliki — 20.10 Don Carlos, drama.

JUGOSLAVIJA

Sobota, 28. 11.: 17.40 Pravljice in bajke — 18.25 Obzornik — 18.45 Ime in priimek — 19.30 Vsako soboto — 20.00 Dnevnik — 20.40 S kamera po svetu — 21.10 Meddajloni — 22.00 Dick Powell vam predstavlja.

Nedelja, 29. 11.: 9.30 Godni čuvaji — 10.00 Kmetijska oddaja — 10.30 Igrani film — 15.00 Evropsko prvenstvo v namiznem tenisu — 19.00 Narodna glasba — 20.45 Televizijski deseterboj.

Ponedeljek, 30. 11.: 18.45 Risanke — 19.00 Dokumentarni film — 19.15 Tedenski športni pregled — 20.30 Barve, batel — 20.40 Dekle s tremi očeli — 21.40 Naš teleobjektiv.

Plemenski sejem
v Št. Vidu ob Glini

Zadnji plemenski sejem v Št. Vidu ob Glini za krave, telice in bike simodolske pasme je bil izredno dobro obiskan. Tudi kupčija je potekala dobro. Biki so dosegli ceno med 8500 do 30.800 šilingov, krave so v povprečju plačevale po 12.700, breje telice po 10.800, nebreje telice po 6600 šilingov.

Naslednji plemenski sejem za bike, krave in telice simodolske pasme bo v Št. Vidu ob Glini v sredo, 2. decembra 1964. Ponudba bo znašala 30 bikov ter 200 visokobrejih krav in telic.